

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
Імені Леоніда Юзькова**

	ЗАТВЕРДЖЕНО
	Рішення методичної ради університету
	<i>29 серпня 2023 року,</i>
	<i>протокол №1</i>
	Перша проректорка, голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
	_____ Ірина КОВТУН

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»
(частина друга)
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за денною формою навчання**

м. Хмельницький
2023

РОЗРОБНИКИ:

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук, доцентка

«04» травня 2023 року

_____ Жанна ЧОРНА

Професор кафедри цивільного права та процесу, кандидат юридичних наук

«04» травня 2023 року

_____ Владислав ВАСИЛЬСВ

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук, доцентка

«04» травня 2024 року

Галина АНІКІНА

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, докторка філософії з права

«04» травня 2023 року

_____ Лариса ГРИЦИШИНА

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, докторка філософії з права

«04» травня 2023 року

_____ Марія РОМАСЬ

Рішення кафедри цивільного права та процесу

«04» травня 2023 року, протокол № 11.

Завідувачка кафедри, докторка юридичних наук, професорка

«04» травня 2023 року

_____ Світлана ГРИНЬКО

Декан юридичного факультету, доцент кафедри кримінального права та процесу,

кандидат юридичних наук, доцент

«04» травня 2023 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

Оновлення навчально-методичних матеріалів:

Завідувачка кафедри, докторка юридичних наук, професорка
«29» серпня 2024 року

_____ Світлана ГРИНЬКО

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук, професорка
«29» серпня 2024 року

_____ Жанна ЧОРНА

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук, доцентка
«29» серпня 2024 року

_____ Галина АНІКІНА

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, докторка філософії з права

«29» серпня 2024 року

_____ Лариса ГРИЦИШИНА

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, докторка філософії з права
«29» серпня 2024 року

_____ Марія РОМАСЬ

Рішення кафедри цивільного права та процесу
«29» серпня 2024, протокол № 1.

Завідувачка кафедри, докторка юридичних наук, професорка
«29» серпня 2024 року

_____ Світлана ГРИНЬКО

Обліковий обсяг оновлення навчально-методичних матеріалів – 1,4 ум.др.арк.

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	5
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 5
	1.2.	Лекції	– 6
	1.3.	Семінарські заняття	– 8
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 29
	1.5.	Курсова робота	– 33
	1.6.	Підсумковий контроль	– 35
2.	Схема нарахування балів		– 38
3.	Рекомендовані джерела		– 39
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 51

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
11.	Загальні положення про право власності та інші речові права	16	4	4			8
12.	Право спільної власності	8	2	2			4
13.	Особливості права власності на окремі види майна	8	2	2			4
14.	Речові права на чуже майно	12	2	2			8
15.	Захист права власності та інших речових прав	8	2	2			4
16.	Спадкове право: загальні положення	8	2	2			4
17.	Види спадкування	8	2	2			4
18.	Загальні положення про право інтелектуальної власності	6	1	1			4
19.	Авторське право і суміжні права	10	3	1			6
20.	Право промислової власності	12	4	2			6
21.	Загальні положення про зобов'язання	14	2	4			8
22.	Забезпечення виконання зобов'язань	14	2	4			8
	Всього годин за II семестр	120	28	28	-	-	64
	Всього годин за рік	240	56	56	-	-	128

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
11.	<i>Загальні положення про право власності та інші речові права.</i>	4	2
11.1.	Власність і право власності: співвідношення понять.		
11.2.	Поняття права власності. Зміст права власності.		
11.3.	Форми та види власності.		
11.4.	Довірча власність як різновид права власності.		
11.5.	Підстави набуття права власності.		
11.6.	Підстави припинення права власності.		
12.	<i>Право спільної власності.</i>	2	2
12.1.	Поняття права спільної власності. Підстави виникнення права спільної власності.		
12.2.	Право спільної часткової власності.		
12.3.	Право спільної сумісної власності.		
13.	<i>Особливості права власності на окремі види майна.</i>	2	2
13.1.	Земельна ділянка як об'єкт права власності.		
13.2.	Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку).		
13.3.	Права та обов'язки власника земельної ділянки.		
13.4.	Право власності на житло.		
13.5.	Права та обов'язки власника житла.		
13.6.	Правовий статус об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.		
14.	<i>Речові права на чуже майно.</i>	2	2
14.1.	Поняття та види речових прав на чуже майно.		
14.2.	Право володіння чужим майном.		
14.3.	Право користування чужим майном (сервітут).		
14.4.	Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).		
14.5.	Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).		
15.	<i>Захист права власності та інших речових прав.</i>	2	0
15.1.	Поняття та значення захисту речових прав. Охорона і захист речових прав за законодавством України.		
15.2.	Види цивільно-правових способів захисту речових прав.		
15.3.	Витребування майна власником з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов).		
15.4.	Вимога про усунення порушень, не пов'язаних з позбавленням володіння (негаторний позов).		
15.5.	Використання віндикаційного і негаторного позовів для захисту обмежених речових прав.		
15.6.	Позов про визнання права власності чи іншого речового права.		
15.7.	Вимога про звільнення майна з-під арешту (про виключення майна з акту опису).		
16.	<i>Спадкове право: загальні положення</i>	2	1
16.1.	Поняття та принципи спадкового права. Поняття та значення спадкування.		
16.2.	Склад спадщини. Права та обов'язки, які не входять до складу		

16.3.	спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Спадкоємці.		
16.4.	Право на спадкування, усунення від права на спадкування.		
16.5.	Строки для прийняття спадщини. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини.		
16.6.	Відмова від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини.		
16.7.	Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.		
16.8.	Охорона спадщини й управління нею.		
16.9.	Відумерлість спадщини.		
17.	Тема 17. Види спадкування	2	1
17.1.	Спадкування за заповітом. Поняття заповіту та право на заповіт.		
17.2.	Види заповітів. Форма заповіту.		
17.3.	Права заповідача. Заповідальний відказ. Покладення.		
17.4.	Встановлення сервітуту у заповіті.		
17.5.	Право на обов'язкову частку у спадщині.		
17.6.	Призначення спадкоємця.		
17.7.	Скасування та зміна заповіту.		
17.8.	Недійсність заповіту. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом.		
17.9.	Виконання заповіту.		
17.10.	Спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування.		
17.11.	Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.		
17.12.	Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину.		
18.	Загальні положення про право інтелектуальної власності.	1	1
18.1.	Поняття права інтелектуальної власності.		
18.2.	Джерела цивільно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.		
18.3.	Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності.		
18.4.	Підстави набуття та зміст права інтелектуальної власності.		
19.	Авторське право і суміжні права.	3	1
19.1.	Поняття авторського права. Джерела авторського права.		
19.2.	Об'єкти авторського права. Твори, що не є об'єктами авторського права.		
19.3.	Суб'єкти авторського права.		
19.4.	Зміст суб'єктивного авторського права.		
19.5.	Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.		
19.6.	Поняття суміжних прав. Джерела суміжних прав.		
19.7.	Об'єкти і суб'єкти суміжних прав. Взаємозв'язок суміжних і авторських прав.		
19.8.	Зміст суміжних прав виконавця, виробника фонограми, відеограми, організації мовлення.		
19.9.	Строки чинності суміжних майнових прав. Захист авторських і суміжних прав.		
20.	Право промислової власності.	4	0
20.1.	Поняття права промислової власності, його джерела.		
20.2.	Об'єкти права промислової власності: поняття та класифікація.		
20.3.	Умови надання правової охорони об'єктам права промислової власності, їх значення.		

20.4.	Патент та свідоцтво як правовстановлюючі документа суб'єкта права промислової власності: поняття, розмежування.		
20.5.	Суб'єкти права промислової власності: загальна характеристика.		
20.6.	Винаходи, корисні моделі, промислові зразки як об'єкти права промислової власності.		
21.	<i>Загальні положення про зобов'язання.</i>	2	2
21.1.	Зобов'язальне право як підгалузь цивільного права.		
21.2.	Поняття зобов'язання. Зміст зобов'язання.		
21.3.	Види зобов'язань.		
21.4.	Суб'єкти зобов'язань. Зобов'язання з множинністю осіб. Зобов'язання за участю третіх осіб.		
21.5.	Заміна осіб у зобов'язанні.		
21.6.	Принципи виконання зобов'язань.		
21.7.	Поняття і підстави припинення зобов'язань.		
22.	<i>Забезпечення виконання зобов'язань.</i>	2	0
22.1.	Загальні положення про види забезпечення виконання зобов'язань.		
22.2.	Неустойка.		
22.3.	Порука.		
22.4.	Гарантія.		
22.5.	Завдаток.		
22.6.	Застава.		
22.7.	Притримання.		
22.8.	Довірча власність.		

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 11. Загальні положення про право власності та інші речові права

Питання для усного опитування та дискусії

1. Власність як економічна категорія та право власності: співвідношення понять.
2. Поняття та зміст права власності. Визначення права власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.
3. Форми та види права власності за законодавством України.
 - 3.1. *Право приватної власності.*
 - 3.2. *Право державної власності.*
 - 3.3. *Право комунальної власності.*
 - 3.4. *Право власності Українського народу.*
4. Виникнення права власності:
 - 4.1. *Поділ підстав виникнення права власності на первісні і похідні: питання визначення критерію.*
 - 4.2. *Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва (ст. 331 ЦК України).*
 - 4.3. *Набуття права власності внаслідок переробки речі (специфікація).*
 - 4.4. *Привласнення загальнодоступних дарів природи.*
 - 4.5. *Набуття права власності на безхазяйну річ.*
 - 4.6. *Набуття права власності на рухому річ, від якої власник відмовився.*

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Лук'янченко звернувся до свого друга Буденка з проханням надати для його потреб, надійний Буденку автомобіль на підставі довіреності. Через певний період часу Буденко дізнався, що Лук'янченко автомобіль продав третім особам. В зв'язку з чим звернувся до суду. В позові зазначив, що не вникав в деталі довіреності, оскільки був переконаний, що розпорядження річчю є виключною компетенцією власника.

Які правомочності відрізняють власника від інших володільців?

Які результати вирішення даного спору, якщо видана Буденком довіреність була генеральною?

Задача № 2

Художник Рудь, перебуваючи у Будинку творчості, написав картину, на якій зображений зимовий пейзаж. При цьому для написання картини він використав полотно та фарби художника Нікітенка, який у цей час був у відрядженні. Дізнавшись, що на картину пішли його полотно та фарби, Нікітенко зажадав передати картину йому. При цьому він пояснив, що давно мріяв мати у своїй колекції картину Рудя - відомого пейзажиста та не хоче упустити такий щасливий випадок. На думку Нікітенка, картина особливо вдалася Рудю, оскільки на неї пішли фарби, привезені Нікітенком з Італії та виготовлені за рецептами старих майстрів. Працю Рудя з написання картини Нікітенко готовий оплатити.

Рудь з цим не погодився та, у свою чергу, висловив готовність оплатити Нікітенку вартість фарб та полотна. Використання чужих полотна та фарб Рудь пояснив тим, що приїхав у Будинку творчості з порожніми руками. Однак, побачивши зимовий пейзаж, який його вразив, він використав приплив творчих сил та не втримався від спокуси написати картину.

Оскільки Рудь та Нікітенко домовитися між собою не змогли, суперечка був передана на вирішення погоджувальної комісії відділення Спілки художників. Художники звернулися за консультацією до юриста .

Яке роз'яснення повинен дати адвокат?

Задача № 3

Ткаченко на праві приватної власності належало 4/5 будинку, а 1/5 будинку належала Скачку. За договором міни Ткаченко передала Круку свою частину. Скачок звернувся з позовом до суду про визнання договору міни недійсним, посилаючись на ст. 362 ЦК України. Як слід вирішити справу?

Задача №4

Після завершення будівництва житлового будинку Антон вирішив продати його. Але у нотаріальній конторі відмовилися посвідчити договір купівлі-продажу, оскільки на думку нотаріуса у Антона не виникло право власності на цей будинок. Антон з цим висловив свою незгоду посилаючись на абзац 1 ч. 2 ст. 331 ЦК, відповідно до якого право власності на новостворене нерухоме майно виникає з моменту завершення будівництва.

Вирішить спір.

Який вид права власності виник в даній задачі? Чи порушено право власності Антона?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: власність, право власності, володіння, користування, розпорядження, форма права власності, специфікація, безхазяйна річ.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Конституція України (ст. 13);

Цивільний кодекс України;
Земельний кодекс України;
Господарський кодекс України;
Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні».

Семінарське заняття 2
Тема 11. Загальні положення про право
власності та інші речові права

Питання для усного опитування та дискусії

1. Окремі підстави виникнення права власності:
 1. 1. Знахідка.
 1. 2. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину.
 1. 3. Набуття права власності на скарб.
 1. 4. Поняття та значення набувальної давності.
 1. 5. Набуття права власності на плоди та доходи.
 1. 6. Особливості набуття права власності за договором.
 1. 7. Приватизація державного та комунального майна.
2. Припинення права власності: загальна характеристика, класифікація підстав припинення права власності.
3. Характеристика підстав припинення права власності:
 3. 1. Націоналізація.
 3. 2. Конфіскація.
 3. 3. Реквізиція.
 3. 4. Відмова власника від права власності. Знищення майна.
 3. 5. Припинення права власності на майно, яке за законом не може належати цій особі.
 3. 6. Викуп пам'яток культурної спадщини.
 3. 7. Примусове відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону.
 3. 8. Звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника тощо.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Від'їжджаючи у відпустку Кузовкін віддав ключ від своєї квартири сусіду Жовтку. Повернувшись із відрядження Кузовкін виявив, що частина його речей зникла. Жовток пояснив, що йому дуже були потрібні гроші і він продав ці речі. Фотоапарат купив співробітник Жовтка Бобрик, якому він пояснив, чому продає речі сусіда, покупці книг були невідомі, а дві кришталеві вазы продав через комісійний магазин, але йому відомо, що їх купила артистка місцевого театру Івченко. Крім того, Жовток повідомив, що він декілька разів користувався велосипедом Кузовкіна, але вчора його вкрали, про що він відразу повідомив поліцію. Велосипед було знайдено у Акуленка, який купив його на ринку у невідомих осіб.

Кузовкін пред'явив позов до осіб, у яких виявились його речі, а від Жовтка вимагав відшкодувати вартість проданих книг.

Чи підлягають задоволенню вимоги Кузовкіна?

Задача № 2

Зі стада фермерського господарства (ФГ) «Ранок» пропало 20 корів з товарним клеймом. Через 7 місяців ці корови були знайдені у сільськогосподарському кооперативі (СГК) «Фермерське».

ФГ «Ранок» звернулося до адміністрації СГК «Фермерське» з вимогою повернути корів, але адміністрація відмовилась зробити це, посилаючись на ст. 341 ЦК України, згідно з якою, на її думку, корови стали власністю кооперативу, оскільки вони прибудили до стада СГК «Фермерське», про що було складено акт, і СГК «Фермерське» утримував їх більш ніж шість місяців.

Як слід вирішити справу?

Задача № 3

Дід Панько залишив у спадок онуку Данилі і онуці Яринці будинок з присадибною ділянкою. За заповітом будинок і присадибна ділянка ділилися між ними порівну. Данило через деякий час на своїй ділянці знайшов скарб і залишив його собі. Ярина, дізнавшись про це, почала вимагати від нього поділити скарб, але Данило відмовив їй. Ярина звернулася з позовом до суду.

Чи є правомірним такий позов? Вирішіть справу по суті.
Який вид права власності виник в даній задачі?

Задача № 4

Між власниками сусідніх земельних ділянок виник спір, хто має право на збір плодів фруктових дерев, коріння яких розташовані на одній ділянці, а гілки з плодами звіщуються на іншу ділянку. Власник ділянки, на якій ростуть дерева, наполягав на тому, що право збору плодів належить йому, оскільки саме коріння живлять дерево. Власник сусідньої ділянки вважав, що його влада поширюється не тільки на поверхню земельної ділянки, а й на все, що простягається над нею. До того ж плоди дозрівають завдяки сонячним променям, що падають на його ділянку, а він зовсім не зобов'язаний допускати сусіда на свою ділянку для збору плодів.

Як вирішити суперечку?

Задача № 5

В українське посольство у Франції звернувся французький громадянин Степанов. Він заявив, що до жовтневої революції 1917 р. його батькові на території України належала фабрика, яка була націоналізована за контрреволюційний саботаж. Батько Степанова до кримінальної відповідальності, однак, не притягувався. Йому вдалося виїхати до Франції, де Степанов і народився. Батько після революції зарив на території фабрики золоті монети, помістивши їх у скриньку, стійкої до корозії. Батько помер. Степанов пред'явив документи, що підтверджують, що фабрика дійсно належала його батькові. Він також сказав, що має план, за яким може бути знайдений ящик з золотими монетами.

Як єдиний спадкоємець Степанов зажадав повернення фабрики або виплати йому компенсації. Крім того, він заявив, що готовий вказати місце знаходження монет за умови передачі йому половини монет.

Як відповідь належить йому дати ?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : власність, право власності, суб'єкти права власності, рівність усіх форм власності, знахідка, скарб, бездоглядна тварина, набувальна давність, момент виникнення права власності за договором, конфіскація, націоналізація, реквізиція,

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

- Конституція України (ст. 13);
- Цивільний кодекс України;
- Земельний кодекс України;

Закон України від 19.06.1992 р. № 2482-ХІІ «Про приватизацію державного житлового фонду»;

Закон України від 18.11.2018 р. №2269-VIII «Про приватизацію державного і комунального майна»;

Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності».

Семінарське заняття 3 **Тема 12. Право спільної власності**

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, підстави виникнення та види права спільної власності.
2. Право спільної часткової власності:
 2. 1. Поняття та зміст права спільної часткової власності.
 2. 2. Особливості здійснення права спільної часткової власності.
 2. 3. Відчуження частки співвласником, переважне право на купівлю його частки.
 2. 4. Виділ частки співвласника. Припинення спільної часткової власності.
3. Право спільної сумісної власності фізичних осіб:
 3. 1. Поняття, особливості виникнення, здійснення та припинення права спільної сумісної власності.
 3. 2. Право спільної сумісної власності подружжя.
 3. 3. Право спільної сумісної власності учасників особистого селянського господарства.
 3. 4. Право спільної сумісної власності членів об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Громадяни Тушко та Бровко були співвласниками будинку, який належав їм на праві спільної власності. Бровко, який проживав на другому поверсі, збудував веранду. Після чого Тушко звернувся з позовом до суду про її знесення. У позовній заяві він зазначив, що веранда перекриває природне освітлення його кімнати та змушує його постійно користуватись електроосвітленням.

На яке коло питань розраховане дане завдання? Чи підлягає позов задоволенню? Чи змінилося б рішення суду в разі, коли б Бровко. був власником усього будинку, а Тушко – наймачем першого поверху цього будинку?

Задача № 2

При розірванні шлюбу між подружжям Коваленко виник спір з приводу розподілу майна, яке вони нажили за 25 років спільного життя. Чоловік, науковий співробітник, придбав велику наукову бібліотеку за своїм фахом, а для дружини, музикального працівника, було куплено рояль за 1000 грн. крім того, подружжя придбало домашню обстановку на загальну суму 10 тисяч грн.. чоловік претендував на житловий будинок дружини, яка одержала його в спадщину ще до вступу в шлюб, але за період спільного життя в ньому дула зроблена суттєва перебудова (із однієї кімнати стало три, веранда).

Як суд повинен розподілити майно між подружжям?

Задача № 3

Борисова і Яненко володіли цілісним майновим комплексом у рівних частках. Яненко вирішила укласти договір міни, за яким обміняти свою частку на житловий будинок із Галиною. Борисова, посилаючись на ст. 302 ЦК, наполягала на тому, що вона має переважне право купівлі частки Яненко, і запропонувала останній ціну житлового будинку. Яненко

відповіла, що у Борисової є переважне право купівлі частки у спільній частковій власності, а не переважне право міни. Борисова, заперечуючи Яненко, посилалася на ст. 716 ЦК, відповідно до якої до договору міни застосовуються загальні положення про купівлю-продаж.

Хто правий у цій ситуації? Вирішить питання по суті.

Який вид права власності виник в даній задачі?

Задача № 4

При вступі у шлюб подружжя уклало між собою шлюбний договір, згідно із яким набуто кожним з них майно під час шлюбу є особистою приватною власністю.

Під час спільного життя чоловік успішно займався підприємницькою діяльністю і за рахунок отриманих доходів придбав цінне майно (зокрема, дачу, машину, картини, антикваріат, відеоапаратуру). Дружина присвятила себе веденню домашнього господарства та вихованню дітей.

Після декількох років спільного життя шлюб розпався. Розірвавши шлюб, подружжя роз'їхалися, причому двоє малолітніх дітей залишилися з матір'ю. При поділі майна дружина, пам'ятаючи про умови шлюбного контракту та побоюючись, що чоловік відмовить їй у виплаті коштів на утримання дітей, взяла з собою лише найнеобхідніше - одяг, речі першої необхідності, запаси продуктів.

Через три роки після розірвання шлюбу дружина за порадою адвоката поставила перед колишнім чоловіком питання про поділ решти майна. Він відповів відмовою, мотивувавши тим, що:

по-перше, у період шлюбу утримував дружину та дітей;

по-друге, за умовами договору все майно, що виходить за межі необхідного для забезпечення сім'ї, належить йому;

по-третє, поділ майна вже зроблений;

і по-четверте, дружина пропустила строк для пред'явлення до нього будь-яких вимог.

У даний час у нього є нова сім'я і він повинен думати про те, як її забезпечити.

Як вирішити спір? Для розв'язання задачі використайте положення Сімейного кодексу України про майно подружжя та шлюбний договір.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: спільна власність, спільна сумісна власність, спільна часткова власність, співвласники, право переважної купівлі частки у спільній власності.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України (гл. 27);

Сімейний кодекс України;

Закон України від 19.06.1992 р. № 2482-ХІІ «Про приватизацію державного житлового фонду»;

Закон України від 14.05.2015 р. № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку»;

Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV «Про особисте селянське господарство».

Особливу увагу слід звернути на питання розмежування спільної сумісної та спільної часткової власності.

Семінарське заняття 4

Тема 13. Особливості права власності на окремі види майна

Питання для усного опитування та дискусії

1. Особливості права власності на земельні ділянки:

1. 1. Земельна ділянка як об'єкт права власності. Категорії земель, встановлення та зміна цільового призначення земель.

1. 2. Суб'єкти права власності на землю. Підстави виникнення та припинення права власності на земельну ділянку.

1. 3. Права та обов'язки власників земельних ділянок.

2. Особливості права власності на житлове приміщення:

2. 1. Поняття житла та його різновиди.

2. 2. Права власника житлового будинку та квартири.

2.3. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку кооперативу.

2.4. Правовий статус об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Шишкін згідно з чинним законодавством приватизував квартиру у багатоповерховому будинку. У зв'язку з виїздом у відрядження за кордон строком на три роки Шишкін уклав договір оренди, за яким передав приватизовану квартиру комерційній організації під офіс. Виконком міської ради вважає, що Шишкін порушує ст. 6 Житлового кодексу УРСР, і звернувся з позовом про визнання договору недійсним.

Шишкін при розгляді справи заявив, що він є власником квартири і згідно зі ст. 150 Житлового кодексу УРСР та Цивільним кодексом України має право за своїм розсудом розпоряджатися власним майном.

На які питання теми розраховане це завдання? Як слід вирішити справу? Чи змінилося б рішення, якби було встановлено, що Шишкін здав квартиру не під офіс, а для розміщення крамниці? Чи для проживання сім'ї своїх знайомих?

Задача № 2

Василь купив земельну ділянку, яку відповідно до отриманого дозволу вирішив використати під забудову. За усною домовленістю між Василем та його братом Іваном будинок зводився спільними зусиллями із використанням будівельних матеріалів на пропорційній основі. Після зведення будинку сім'ї братів мали у ньому проживати разом. Після завершення будівництва Василь відмовився впустити сім'ю Івана для проживання у будинку.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

Який вид права власності виник в даній задачі? Чи порушено право власності?

Задача № 3

Кірієнко збудував житловий будинок з відхиленням від проекту. Площа будинку складала 160 кв. м. (за проектом – 90 кв. м.). На відведеній земельній ділянці Кірієнко збудував теплицю та гараж, які проектом не передбачалися. Комісія селищної Ради відмовилася прийняти будинок в експлуатацію та постановила привести споруду у відповідність із проектом. Кірієнко заперечував проти такого рішення і звернувся до суду з вимогою про усунення перешкод в користуванні об'єктом власності.

Вирішіть спір. Яким чином можна розв'язати дане питання?

Задача № 4

Рішенням місцевої ради Сидоровій була виділена земельна ділянка для житлового будівництва. Брати Сидорової (Василь та Петро) допомагали у здійсненні будівництва. Після завершення будівництва та оформлення права власності на будинок Сидорова склала заповіт, за яким все належне їй майно мало перейти до дочки.

Василь та Петро звернулися до суду про визнання недійсними свідоцтва про право власності на житловий будинок та заповіту у частині розпорядження житловим будинком. У позовній заяві вони просили визнати їх та Сидорову співвласниками житлового будинку (по 1/3 кожному), оскільки вони затратили на будівництво значні матеріальні кошти, приймали безпосередню трудову участь у будівництві.

Зробіть правовий аналіз. Вирішіть спір.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: земля, земельна ділянка, житло, квартира, садиба.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Земельний кодекс України;

Сімейний кодекс України;

Житловий кодекс України;

Закон України від 19.06.1992 р. № 2482-ХІІ «Про приватизацію державного житлового фонду»;

Закон України від 14.05.2015 р. № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку».

Семінарське заняття 5

Тема 14. Речові права на чуже майно

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, ознаки та види речових прав на чуже майно.
2. Окремі види речових прав на чуже майно:
 2. 1. *Право володіння чужим майном;*
 2. 2. *Право користування чужим майном (сервітут);*
 2. 3. *Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).*
 2. 4. *Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).*

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Користувачі сусідніх земельних ділянок їх приватизували. Після цього власник однієї з ділянок заборонив власнику іншої використовувати його ділянку з метою проходу та проїзду. У свою чергу власник іншої ділянки закрив сусідові доступ до колодязя, яким до приватизації вони користувалися спільно. Свої дії сусіди мотивували тим, що, ставши власниками земельних ділянок, вони можуть не допускати до них будь-яку особу.

При розгляді спору у відділі по земельних ресурсах та землеустрою було встановлено, що доступ до однієї з ділянок, минаючи іншу, вкрай ускладнений. Спроби забезпечити колодязями обидві ділянки не вдалися, оскільки, незважаючи на неодноразове буріння свердловин, вода не пішла.

Як розв'язати ситуацію, що склалася ?

Задача № 2

На вимогу Петренка за рішенням суду було встановлено земельний сервітут строком на 5 років. Через рік Петренко свою земельну ділянку продав Владиславу. Власник сусідньої земельної ділянки вважав, що оскільки припинилися обставини, які були підставою для встановлення сервітуту, то має відбутися і припинення сервітуту, оскільки змінився власник земельної ділянки, на вимогу якого було встановлено сервітут. Владислав з цим не згоден. Проаналізуйте ситуацію.

Задача № 3

Фурманов, що одержав у 1994 р. у власність земельну ділянку для організації фермерського господарства, побудував на ньому двоповерховий житловий будинок, ряд надвірних будівель, огородивши усі високим забором. На території його подвір'я виявилось джерело, водою якого до виділення ділянки Фурманову користувався Черепашкін, що постійно проживає у цьому селі.

Перший час Фурманов дозволяв сусіду брати воду з джерела, однак пізніше відносини між ними зіпсувалися. Він заявив, що не бажає, щоб з його колодязя, який він побудував над джерелом, що б'є з землі, брали воду сторонні люди.

Черепашкін вирішив не вступати у суперечку, а вирити колодязь на своїй ділянці. Проте спроби вирішити проблему власними силами виявилися безуспішними, воду знайти не вдалося. Запрошені ним працівники спеціалізованої фірми з'ясували, що колодязь на його земельній ділянці побудувати не можна, вода знаходиться на занадто великій глибині. У ситуації, що створилася, Черепашкіну прийшлося відстоювати своє право на забір води з джерела, що опинилось на ділянці сусіда. Він звернувся до суду з проханням визнати за ним таке право.

Яке рішення по даній справі повинен прийняти суд? Чи змінилося б рішення суду, якщо б земельна ділянка не и належала Фурманову на праві власності, а він користується нею за договором оренди?

Задача № 4

Святенко безвідплатно набув емфітевзис від Онищенка. Договір про встановлення емфітевзису було укладено на невизначений строк. Через 5 років Онищенко попередив Святенка про відмову від договору. Через тиждень Святенко продав емфітевзис Валерію, без відома Онищенка. Через рік після цього Онищенко вирішив сам користуватися земельною ділянкою, але застав там Валерія, який готував ріллю для оранки. Валерій відмовився передати землю Онищенку посилаючись на те, що емфітевзис придбаний на невизначений строк.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : володіння, сервітут, земельний сервітут, особистий сервітут, суперфіцій, емфітевзис.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р.;

Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Семінарське заняття 6

Тема 15. Захист права власності та інших речових прав

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та значення захисту речових прав. Охорона та захист речових прав за законодавством України. Види засобів захисту речових прав.

2. Віндикаційний позов:

2. 1. Підстави пред'явлення віндикаційного позову.

2. 2. Умови задоволення позову.

2. 3. Розрахунки при витребуванні майна із чужого незаконного володіння.

3. Негаторний позов.

4. Позов про визнання права власності чи іншого речового права.

5. Вимога про зняття арешту з майна (про виключення майна з акта опису).

6. Позов про захист прав співвласника у разі виділу, поділу та продажу спільного майна.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Лотоцька звернулася до суду з позовом до Носика про повернення належного їй годинника. Позивачка посилалася на те, що Носик знайшов загублений нею годинник та відмовляється його повернути. Відповідач не визнавав позову, категорично заперечуючи факт знахідки.

Яким може бути рішення суду? Дайте правову оцінку ситуації.

Чи зміниться рішення суду, якщо:

- а) Носик купив годинник у комісійному магазині;*
- б) годинник був подарований Носику його товаришем;*
- в) Лотоцька здала годинник у майстерню на ремонт та не забрала його. Майстерня через півроку реалізувала годинник через комісійний магазин.*

Задача № 2

Брошко, майно якої було конфісковано згідно із вироком суду, звернулася з позовом в інтересах своєї неповнолітньої дочки про звільнення з-під арешту належних їй золотих виробів, подарованих бабусею, а також грошових сум, накопичених за рахунок отриманих на дочку аліментів.

Суд відмовив Брошко у прийнятті заяви на тій підставі, що зазначені кошти одержані за рахунок доходів Брошко.

Вирішіть справу. Проаналізуйте Постанову Пленуму Верховного Суду України від 27.08.1976 р. № 6 «Про судову практику в справах про виключення майна з опису».

Задача № 3

У якій із нижченаведених ситуацій, який спосіб захисту права власності слід використати. Свою відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 1. Над дахом будинку Никифора нависала гілка старого трухлявого дерева, яке належало його сусідові Омеляну.

Ситуація 2. Валентинові необхідно було провести через сусідню земельну ділянку водопровід, але власник ділянки Терентій на це не погоджувався.

Ситуація 3. Харитон виклав бетонні плити біля гаража Михайла, чим різко ускладнив в'їзд і виїзд автомобіля у це приміщення.

Ситуація 4. Ярослав сплатив податок за земельну ділянку, яка знаходилася у спільній сумісній власності співвласників житлового будинку, що розташований на цій ділянці, а інші співвласники не погодились повернути йому кошти, які він за них сплатив.

Задача № 4

Р. уклав договір майнового найму велосипеда з Т. строком на один рік. Через півроку Т., який користувався велосипедом, вирішив подарувати його своїй сестрі (вона не знала про те, що брат не є власником цього майна) при умові, що один раз на тиждень сестра буде на 3 години передавати річ у користування синові Т. під першого шлюбу, який мешкав поруч із своєю тіткою. Після закінчення строку договору Р., дізнавшись про те, що Т. подарував велосипед сестрі, поставив вимогу перед останньою про повернення речі. При цьому Р. стверджував, що якщо майно, набуте безвідплатно в особи, яка не мала право його відчужувати, то власник має право витребувати його від добросовісного набувача у всіх випадках. Сестра, дізнавшись про те, що отримала від брата в подарунок річ, яку він не мав право відчужувати, заперечувала проти повернення велосипеда, стверджуючи, що вона отримала його не як подарунок, оскільки не є договором дарування такий договір, який передбачає виконання обдаровуванню дій майнового характеру. Тому сестра Т. запропонувала Р. вимагати відшкодування збитків пов'язаних із втратою предмета найму від наймача речі.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : захист, охорона, речово-правові засоби захисту права власності, зобов'язально-правові засоби захисту права власності, позов.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Цивільний процесуальний кодекс України;

Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження».

Обов'язково слід ознайомитися з положеннями Постанови Пленуму Верховного Суду від 27.08.1976 р. № 6 «Про судову практику в справах про виключення майна з опису».

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати відмінність застосування речово-правових і зобов'язально-правових способів захисту речових прав.

Семінарське заняття 7

Тема 16. Спадкове право: загальні положення

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття і принципи спадкового права.
2. Поняття та значення спадкування. Склад спадщини.
3. Права та обов'язки, які не входять до складу спадщини.
4. Час і місце відкриття спадщини.
5. Спадкоємці. Право на спадкування, усунення від права на спадкування.
6. Строки для прийняття спадщини. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини.
7. Відмова від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.
8. Охорона спадщини й управління нею.
9. Відумерлість спадщини.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача №1

23 квітня 2020 року помер громадянин Р., після смерті якого залишилось спадкове майно, а саме 3-кімнатна квартира та дача в м. Харкові. До нотаріальної контори м. Львова звернувся гр. О., який є онуком спадкодавця з заявою про прийняття спадщини.

Чи належить гр. О до якої-небудь черги спадкоємців за законом?

В якому разі він може одержати свідоцтво про право на спадщину? До якої нотаріальної контори він повинен звернутись?

Виходячи з фабули задачі визначте спадкоємців.

Задача №2

В автомобільній катастрофі 15 червня 2021 року загинуло подружжя Васюків. На день їх смерті залишилось майно, що складається з спільно набутого майна: будинку, що належить кожному з них по одній другій долі та грошового вкладу в сумі 200 000 тисяч гривень, з яких 10 000 гривень є спільнонабутими, а 190 000 гривень - набуті чоловіком до шлюбу.

Подружжя заповіт не залишило. Спадкоємцями після смерті чоловіка та дружини є їх спільна дочка А. Також, у дружини залишився син К. після першого шлюбу та мати. Всі спадкоємці претендують на спадщину.

Визначте коло спадкоємців. Які повинен вчинити нотаріус?

Які частки у спадщині отримає кожний із спадкоємців? Відповідь обґрунтуйте.

Задача №3

Громадянин А. являється єдиним спадкоємцем на майно, яке залишилось після смерті його матері громадянки С., яка померла 18.09.2020 році в тому числі і на жилий будинок по вул. Калинівська 15Б. Пропустивши встановлений законом строк для оформлення своїх спадкових прав, позивач просить рішенням суду встановити факт прийняття спадщини залишеної після смерті матері та визнати право власності на спадкове майно.

Який строк встановлюється законом для прийняття спадщини? У якому випадку визнається фактичне прийняття спадщини?

Яке рішення прийме суд? Відповідь обґрунтуйте.

Задача №4

Позивач звернулася в суд з позовом до відповідача Дашковецької сільської ради, треті особи Старокостянтинівська державна нотаріальна контора, про визнання права власності, мотивуючи, що помер її чоловік, після його смерті відкрилась спадщина на майно, що складається з житлового будинку з господарськими будівлями. Єдиним спадкоємцем за законом є позивачка, оскільки її син який зареєстрований в даному домоволодінні, та дочка відмовляються від спадщини після померлого батька на її користь. До смерті й після смерті чоловіка позивачка постійно мешкає в домоволодінні, тому фактично прийняла спадщину, однак нотаріальні органи позбавлені можливості переоформити на неї в порядку спадщини за законом спадковий будинок з господарськими будівлями в зв'язку з відсутністю правостановлюючого документу на будинок, тому вона змушена звернутися з даним позовом до суду.

В судовому засіданні позивачка підтримала позовні вимоги, представники відповідача та третіх осіб на розгляд справи не з'явилися, надіслали заяви про розгляд справи у їх відсутність. Проти задоволення позову син та донька не заперечують, так як вони, відмовилися від своєї частки спадщини на користь матері, про що подали письмову заяву.

Вислухавши пояснення сторін та дослідивши матеріали справи, суд прийшов до висновку, що позов підлягає задоволенню.

Що таке спадок? Що є спадком виходячи з фабули задачі? Визначте коло спадкоємців. Яким чином на розмір спадщини вплинула відмова сина та доньки на її отримання?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: спадкування, спадкоємці, спадкодавець, склад спадщини, час і місце відкриття спадщини, прийняття спадщини, відумерлість спадщини.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Цивільний процесуальний кодекс України;

Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ «Про нотаріат»;

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5.

Семінарське заняття 8

Тема 17. Види спадкування

Питання для усного опитування та дискусії

1. Спадкування за заповітом. Поняття заповіту та право на заповіт.
2. Види заповітів.
3. Форма заповіту.
4. Права заповідача. Заповідальний відказ. Покладення.
5. Встановлення сервітуту у заповіті.
6. Право на обов'язкову частку у спадщині. Призначення спадкоємця. Скасування та зміна заповіту.
7. Недійсність заповіту. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом.
8. Виконання заповіту.
9. Спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування.
10. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.
11. Здійснення права на спадкування.
12. Оформлення права на спадщину.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача №1

До суду звернувся спадкоємець Іванюк Василь Іванович. 23 грудня 2020 року помер його батько Іванюк Іван Іванович, залишивши спадщину, яка складається із садиби: земельної ділянки площею 0,15 га разом з розташованими на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними і підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями в с. Олеськів, вул. Ланова, 35 Хмельницького району Хмельницької області, який був побудований померлим за життя і рахувався за ним на підставі запису в Олеськівській погосподарській книзі №18 за 2001-2005 рр., що підтверджується довідкою Олеськівської сільської Ради Хмельницького району №1377 від 08.06.2005 року. Також померлим Іванюком І.І. складено заповіт, посвідчений секретарем Олеськівської сільської ради від 15.07.2019 року, в якому все своє майно він заповідав позивачу та третій особі по справі - брату позивача Іванюку Дмитру Івановичу.

Крім позивача, у померлого Іванюка І.І., спадкоємцем є дружина. Дружина відмовляється від своєї частки на користь синів.

Після відкриття спадщини Іванюк В.І. звернувся з заявою до Хмельницької міської нотаріальної контори про прийняття спадщини, але йому було відмовлено у видачі свідоцтва про право на спадщину в зв'язку з тим, що померлий Іванюк І.І. при житті не оформив належним чином документи на садибу і пояснено, що вказана категорія справ розглядається в судовому порядку.

Визначте коло спадкоємців та склад спадщини? Охарактеризуйте дії нотаріуса. Чи правомірно він відмовив Іванюку В.І. ?

Задача №2

Заєць звернулася до Шепетівської державної нотаріальної контори для оформлення спадщини після смерті матері – Заєць Євгенії Андріївни, після якої залишився будинок з господарськими спорудами та земельний пай в розмірі 0.2га. Проте, нотаріуска відмовилася видати свідоцтво про спадщину, мотивуючи тим, що у свідоцтві про народження Заєць в графі «мати» зазначено ЗаЯць Євгенія Андріївна. Вважаючи дії нотаріуски незаконними, Заєць звернулася за консультацією до юриста.

Чи правомірні дії нотаріуски?

Які подальші дії має вчинити Заєць для отримання спадщини?

Задача №3

18 квітня 2020 року державною нотаріальною конторою було посвідчено заповіт від імені Дмитрука Василя на все належне йому майно на ім'я його онуки -Швець Ілони.

10 травня 2020 року Дмитрук знову звернувся до державного нотаріуса та вирішив заповідати все своє майно своїй доньці Дмитрук Анни. Пізніше, Дмитрук скасував останній заповіт, подавши до нотаріальної контори заяву. Після його смерті для прийняття спадщини до нотаріальної контори звернулись Швець І. та Дмитрук А.

Визначте суб'єктів спадкових правовідносин.

Чим відрізняється спадкування за заповітом від спадкування за законом?

Яким чином повинна оформлятися спадщина та на підставі чого? Відповідь обґрунтуйте.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: заповіт, види заповітів, форма заповіту, обов'язкова частка у спадщині, черговість спадкування за законом, право представлення, спадкова трансмісія.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Цивільний процесуальний кодекс України;

Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ «Про нотаріат»;

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5.

Семінарське заняття 9
Тема 18-19. Загальні положення про право
інтелектуальної власності. Авторське право і суміжні права

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та джерела авторського права.
2. Об'єкти авторського права.
3. Суб'єкти авторського права. Співавторство.
4. Зміст суб'єктивного авторського права:
 4. 1. *Особисті немайнові права автора.*
 4. 2. *Майнові права автора.*
 4. 3. *Строк дії авторського права.*
5. Поняття суміжних прав. Їх співвідношення з авторським правом.
6. Об'єкти і суб'єкти суміжних прав.
7. Зміст суб'єктивних суміжних прав:
 7. 1. *Зміст суміжних прав виконавця.*
 7. 2. *Зміст суміжних прав виробника фонограми, відеограми..*
 7. 3. *Зміст суміжних прав організації мовлення.*
 7. 4. *Строк використання об'єктів суміжних прав.*
8. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

У січні 2021 р. у Хмельницький міськрайонний суд звернувся з позовом художник-кераміст Бурима. Позивач просив визнати його автором ваз, які випускав керамічний завод та заборонити їх випуск, а також відшкодувати шкоду, заподіяну неправомірними діями відповідача у розмірі 10 тис. грн.

Комплексна художньо-технологічна експертиза, проведена філією академії мистецтв та представником Державної служби інтелектуальної власності встановила, що відповідач без відома автора з 2018 року випускав вази, використовуючи форми та інші розробки Бурими.

Відповідач позову не визнав. Представник відповідача у судовому засіданні пояснив, що декоративне оформлення ваз, які випускав завод, було істотно змінено.

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповіді на питання:

Чи порушив завод авторські права Буркіна? Які вимоги позивача повинні бути задоволені і чому? Чи вправі суд заборонити випуск керамічним заводом ваз, автором яких є Буркін?

Задача № 2

Громадянин Альберт, який є професійним веб дизайнером і спеціалізується на розробці емблем, 18.10.2020 року брав участь у виставці дизайнерських робіт, де представив свої найбільш вдалі роботи, серед яких і емблема «WWW». Гр-н Васько, який є приватним підприємцем, відвідав цю виставку і висловив Альберту своє захоплення від робіт останнього. Після завершення виставки 21.11.2020 року громадянин Альберт одержав виклик до суду за позовом від гр-на Васька про припинення незаконного використання знаку для товарів і послуг „WWW”, зареєстрованого на ім'я останнього. В результаті перевірки вказаної реєстрації з'ясувалося, що знак «WWW» повністю відтворює емблему «WWW», а серед послуг, для яких зареєстровано знак, є, зокрема, наступні послуги: „дизайн промисловий” та „стилізований дизайн”. Знак було зареєстровано на ім'я гр-на Васька.

Чи порушив гр.-н Васько права Альберта?

Як може захистити себе у цій ситуації Альберт? Які способи захисту може застосувати?

Задача № 3

Управління Південно-Західної залізниці доручило групі працівників підготувати до видання «Розклад руху приміських поїздів з вокзалу м. Хмельницького».

Упорядник розкладу поїздів із станції «Жмеринка» Іванченко звернувся до юриста за консультацією, чи можна вважати підготований до видання «Розклад» об'єктом авторського права.

Водночас його цікавило, чи поширюється авторське право на підготовлену ним брошуру, в якій викладені основні права і обов'язки пасажирів, які користуються приміським залізничним транспортом. Він має сумнів у цьому, тому що брошура написана на основі діючого законодавства, а у законі про авторське право говориться, що офіційні документи, до яких належать закони, не є об'єктами авторського права.

Яке пояснення повинно бути надано з цих питань? Які вимоги пред'являються до об'єкту авторського права?

Задача № 4

Громадянка Зозулько вирішила відкрити бізнес по виготовленню та продажу напівфабрикатів. Для привернення уваги до свого продукту скористалася емблемою та торговою маркою вже відомого виробника аналогічної продукції, проте замінила перше слово на «Валя балувана».

Чи порушила громадянка Зозулько права власників вже існуючих об'єктів інтелектуальної власності?

Які способи захисту можуть бути використані у даному випадку? Яке рішення повинен винести суд?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : авторське право, твір, бази даних, комп'ютерні програми, суміжні права, майнові і особисті немайнові права, фонограма, відеограма, виконання, організація мовлення, організації колективного управління.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільного кодексу України (гл. 35-37);

Закон України від 1.12.2022 р. № 2811-IX «Про авторське право і суміжні права»;

Закон України від 15.05. 2018 р. № 2415-VIII «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»;

Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір, затв. наказом Міністерства економіки України від 16 серпня 2023 р. № 11319.

Ознайомитись з міжнародними договорами які стосуються захисту авторського права та суміжних прав.

2) додаткові нормативні акти:

Закон України від 05.06.1997 р. № 318/97-ВР «Про видавничу справу»;

Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX «Про медіа»;

Закон України «Про кінематографію» від 13.01.1998 р.

Ознайомитись з міжнародними договорами які стосуються захисту авторського права та суміжних прав.

Семінарське заняття 10

Тема 20. Право промислової власності

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття права промислової власності, його джерела.
2. Об'єкти права промислової власності: поняття та класифікація.

3. Патент та свідоцтво як правовстановлюючі документи суб'єкта права промислової власності: поняття, розмежування.

4. Суб'єкти права промислової власності: загальна характеристика.

5. Винаходи, корисні моделі, промислові зразки як об'єкти права промислової власності:

5.1. Поняття та умови патентоздатності винаходу, корисної моделі. Співвідношення понять «винахід» та «корисна модель».

5.2. Поняття та критерії охороноздатності промислового зразка.

5.3. Поняття, значення, строк дії патенту та свідоцтва. Одержання патенту та свідоцтва на винахід, корисну модель і промисловий зразок.

5.4. Права та обов'язки, що випливають з патенту, свідоцтва. Права власника незареєстрованого промислового зразка.

5.5. Припинення державної реєстрації винаходу, корисної моделі, промислового зразка.

5.6. Захист прав володільця патенту, власника зареєстрованого або незареєстрованого промислового зразка.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Позивач Громадянка Данькова звернулася до суду із позовом до ТОВ «Квас для нас», третя особа без самостійних вимог на стороні позивача Громадянин Берко про стягнення збитків, заподіяних порушенням майнових прав інтелектуальної власності на винахід та корисну модель, якими охороняється спосіб виробництва квасу.

Позовні вимоги позивачка мотивує тим, що вона та громадянин Берко у відповідності до деклараційного патенту на корисну модель №12019 зареєстрованому 16.01.2016 року Державним департаментом інтелектуальної власності та патенту на винахід №92468, зареєстрованому 10.11.2018 року Державним департаментом інтелектуальної власності, є співавторами способу виробництва квасу.

ТОВ «Квас для нас» при виробництві квасу ТМ «Ярий» використовує корисну модель та патент на винахід спосіб виробництва квасу, незважаючи на ті обставини, що позивачем договір відповідно до ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи» не укладався і згоди на укладення з іншим власником патенту на винахід та деклараційного патенту на надання права використання вказаного патенту та корисної моделі позивачем не надавалося, чим позивачеві було завдано збитків.

Позивач просила стягнути на її користь збитки, завдані відповідачем у зв'язку із протиправним використанням корисної моделі за деклараційним патентом на корисну модель №12019 та винаходу за патентом №92468 у розмірі 112820800,00 грн. та судові витрати по справі.

Представник відповідача позов не визнав. В судовому засіданні пояснив, що позивач є неналежним позивачем, так як власником патенту є ТОВ «Богадар». Крім того, позивач не довела, що при виробництві квасу «Ярий» були використані запатентований винахід та корисна модель, а тому позовні вимоги не підлягають задоволенню.

Яке рішення має прийняти суд?

Задача №2

У квітні 2018 року Савенко звернувся з позовом до ТОВ «Одеський коньячний завод - Україна» за захистом права інтелектуальної власності, мотивуючи його тим, що йому належить право інтелектуальної власності на об'ємні знаки (4 пляшки алкогольних напоїв, що мають форму кинджалу, коня, амфори і тувельки), право на які засвідчено свідоцтвами на знаки для товарів та послуг НОМЕР_1, НОМЕР_2, НОМЕР_3, НОМЕР_4, від 25 листопада 2016 року. Позивачеві стало відомо, що «Одеський коньячний завод - Україна» здійснює імпорт та розповсюдження на території України товару, а саме коньяку, який розлитий у пляшки, що мають форму вищевказаних об'ємних знаків. Посилаючись на те, що відповідач здійснює

комерційне використання вказаних об'ємних знаків без відома та згоди позивача як власника зазначених свідоцтв, позивач просив суд заборонити відповідачеві використання таких товарів без дозволу позивача.

Які права надає Свідоцтво його власнику відповідно до законодавства? На чію користь суд винесе рішення?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : право промислової власності, винахід, корисна модель, промисловий зразок, патент, свідоцтво, експертиза заявки.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Закон України від 15.12.1993 р. «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»;

Закон України 15.12.1993 р. «Про охорону прав на промислові зразки».

Окрім того слід звернути увагу на такі *міжнародні договори*:

Паризька конвенція від 20.03.1883 по охороні промислової власності;

Євразійська патентна конвенція від 09.09.1994;

Міжнародна конвенція від 02.12.1961 по охороні нових сортів рослин.

Семінарське заняття 11

Тема 21. Загальні положення про зобов'язання

Питання для усного опитування та дискусії

1. Зобов'язальне право та його система.
2. Поняття та класифікація зобов'язань у цивільному праві:
 2. 1. За підставами виникнення.
 2. 2. За співвідношенням прав та обов'язків сторін.
 2. 3. За кількістю прав та обов'язків у зобов'язанні.
 2. 4. За визначеністю предмета зобов'язання.
 2. 5. За спрямованістю (регулятивні, охоронні).
 2. 6. За характером взаємозв'язку зобов'язань (основні, додаткові).
 2. 7. Зобов'язання особистого характеру та неперсоніфіковані зобов'язання.
3. Суб'єкти зобов'язань. Види зобов'язань з множинністю осіб. Регресні зобов'язання.
4. Підстави виникнення зобов'язань.
5. Поняття та принципи виконання зобов'язань.
6. Заміна осіб у зобов'язанні (цесія або уступка права вимоги; переведення боргу).
7. Предмет виконання зобов'язань.
8. Спосіб, місце та строк виконання зобов'язань. Валюта грошових зобов'язань.
9. Поняття, підстави та наслідки зміни зобов'язань.
10. Треті особи у зобов'язанні.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Антонюк домовився зі своїм приятелем Новіковим, артистом естради, що збере у себе вдома товаришів по роботі, які хотіли б послухати у виконанні Новікова естрадні пісні у домашній обстановці. Однак за годину до призначеного часу Новіков зателефонував Антонюку та повідомив, що не прийде, бо вирішив залишитися вдома, щоб подивитися по телевізору футбольний матч. Запланований захід довелося скасувати.

Антонюк вважає, що Новіков зобов'язаний відшкодувати йому всі витрати, пов'язані з підготовкою зустрічі (вартість закуплених ним продуктів та напоїв), а також компенсувати моральну шкоду.

Чи є у Антонюка юридичні підстави для пред'явлення такої вимоги до Новікова?

Задача № 2

Між комунальним підприємством (КП) та кількома випускниками шкіл були укладені договори, в силу яких КП зобов'язувалося виплачувати останнім стипендії на період їх навчання у ВНЗ, а молоді люди прийняли на себе зобов'язання повернутися після закінчення ВНЗ на роботу у КП та відпрацювати там не менше 3 років за отриманою у ВНЗ спеціальністю.

Після закінчення ВНЗ декілька студентів відмовилися повернутися на роботу у КП та залишилися на роботу у місті. КП пред'явило до них позов про стягнення коштів, витрачених КП на стипендію за навчання цих працівників. Заперечуючи проти позову, адвокат цих осіб звернув увагу суду на те, що укладення такого роду договорів не передбачено цивільним законодавством, тому між КСП та працівниками, направленими на навчання до вузу, не виникло цивільно-правового зобов'язання. Внаслідок цього, на його думку, у позові необхідно відмовити.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача №3

20 січня 2020 року між комерційним банком «Дельта» та АТ «Мрія» було укладено кредитний договір на суму 850 000 грн. Відповідно до договору кредит підлягав поверненню 20 червня 2020 року. В цей же день (20 січня) між комерційним банком «Дельта» та АТ «Імпульс» було укладено договір поруки в забезпечення виконання зобов'язання по вищеназваному кредитному договору. Строк поруки зазначений не був. Кредит не було вчасно повернуто позичальником. У зв'язку з цим 20 червня 2021 року комерційний банк звернувся до господарського суду з позовом до АТ «Імпульс» про стягнення 1 700 000 грн., що складало суму кредиту, проценти за користування ним, пені за прострочення його повернення.

Яке рішення має прийняти суд? Обґрунтуйте

Задача №4

Колишнє подружжя Іванови змушені проживати після розлучення у одній квартирі у Харкові. Самі перебувають у вкрай неприязних стосунках. Після чергової сварки Іванова розіслала близьким родичам колишнього чоловіка телеграми, в яких повідомляла про його смерть.

Коли родичі Іванова прибули у Харків зі Львова, Києва, Варшави, Кишинєва та інших міст України та країн близького зарубіжжя та виявили, що Іванов живий, вони звернулися до адвоката з питанням, чи є у них юридичні підстави вимагати від Іванової відшкодування понесених ними витрат на авіаквитки, таксі, проживання у готелі та харчування, а також завданої їм моральної шкоди.

Яку відповідь має дати адвокат?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : зобов'язальне право, зобов'язання, кредитор, боржник, множинність осіб, часткові зобов'язання, солідарні зобов'язання, субсидіарні зобов'язання, право вимоги, регресна вимога, принцип реального виконання зобов'язання, принцип належного виконання зобов'язання, заміна осіб у зобов'язанні, предмет виконання, альтернативне зобов'язання, факультативне зобов'язання, спосіб виконання, місце виконання, строк виконання, дострокове виконання.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

Семінарське заняття 12

Тема 21. Загальні положення про зобов'язання

Питання для усного опитування та дискусії

1. Припинення зобов'язань: поняття та підстави припинення.
2. Окремі способи припинення зобов'язань:
 2. 1. Зарахування.
 2. 2. Домовленість сторін. Новація. Відступне. Прощення боргу.
 2. 3. Неможливість виконання.
 2. 4. Поєднання боржника та кредитора в одній особі.
 2. 5. Смерть фізичної або ліквідація юридичної особи.
3. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Лук'яненко за рішенням суду про поділ спадкового майна одержав право на витребування від своєї мачухи книжкової шафи з книгами, дивана та інших речей домашньої обстановки на загальну суму 3 тис. грн. Однак за рішенням того ж суду Лук'яненко зобов'язаний був сплачувати аліменти на користь мачухи у розмірі 150 грн. щомісяця. Лук'яненко був згоден провести залік суми аліментів за 20 місяців у зарахування вартості названих речей з тим, щоб не сплачувати аліментів протягом цього строку.

Чи може мати місце таке зарахування? Вкажіть підстави зарахування у зустрічних вимогах та випадки його недопустимості.

Задача № 2

Для придбання автомобіля Коломійцю не вистачало 2 000 грн., які він взяв у борг під розписку у свого батька з обов'язком повернути борг через 2 роки. Через рік батько Коломійця помер. Після його смерті був оприлюднений заповіт, за яким єдиним спадкоємцем був призначений його син - Коломієць.

Яка доля грошового зобов'язання Коломійця?

Задача № 3

Художник Прохоров прийняв на себе зобов'язання на протязі року написати портрет Сорокіна. Виконавши лише половину роботи, художник помер. Син художника, будучи його спадкоємцем, почав вимагати від Сорокіна оплатити вартість виконаної Прохоровим частини роботи. Сорокін відмовився виконати вимогу, посилаючись на незавершеність роботи. Син художника для вирішення спору звернувся до суду.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача № 4

Курко звернувся до юридичної консультації з наступним запитанням. У магазині він придбав кольоровий телевізор, але через три місяці після придбання телевізор згорів. При цьому Курку були завдані збитки у розмірі 5 500 грн. (згоріли меблі та речі, які знаходилися у кімнаті).

Курко звернувся до заводу-виробника з вимогою відшкодувати завдану шкоду. Однак завод цих вимог не визнав, бо з Курком у договірних відносинах не перебуває та, відповідно, відшкодувати шкоду наміру не має.

Як потрібно вирішити цей спір? Які особливості виникнення цивільних прав і обов'язків у даному випадку?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : припинення зобов'язання, зарахування, домовленість сторін, новація, відступне, прощення боргу, неможливість виконання, поєднання боржника та кредитора в одній особі, невиконання зобов'язання, неналежне виконання зобов'язання, цивільно-правова відповідальність, відшкодування збитків, сплата неустойки.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Господарський кодекс України;

Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

Семінарське заняття 13

Тема 22. Забезпечення виконання зобов'язань

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, значення та види видів забезпечення виконання зобов'язань.
2. Неустойка: поняття, види, розмір неустойки.
3. Загальні положення про заставу:
 3. 1. Поняття, сфера застосування застави. Учасники заставних правовідносин.
 3. 2. Форма договору та реєстрація застави.
 3. 3. Істотні умови договору про заставу.
 3. 4. Звернення стягнення на заставлене майно.
 3. 5. Припинення договору застави.
4. Види застави:
 4. 1. Іпотека.
 4. 2. Інші види застави (застава товарів в обороті або у переробці; заклад; застава майнових прав; застава цінних паперів).

Задача 1

За умовами укладеного між ТЗОВ «Сила» та ТЗОВ «Енергетик» договору на поставку вузлів електродвигунів на суму 200 тис. грн. оплата за поставлений товар мала бути зроблена ТЗОВ «Енергетик» протягом 10 днів з моменту відвантаження. За прострочення оплати передбачалась неустойка за кожний день в розмірі 5% від вартості поставленого товару. Прострочка в оплаті, допущена покупцем, склала 20 днів. В зв'язку з цим постачальник звернувся до суду з позовом про стягнення з покупця неустойки за прострочення оплати в розмірі 200 тис. грн.

При вирішенні спору в суді покупець заявив клопотання про зменшення розміру неустойки, так як прострочення в оплаті виникло через відсутність необхідних грошових коштів внаслідок відкриття процедури визнання неплатоспроможним банку, послугами якого відповідач користувався. Покупець заявив також, що заявлений розмір неустойки, яка підлягає оплаті, не співрозмірний з наслідками порушення зобов'язання та просив суд взяти до уваги, що її розмір за 20 днів прострочення і ціна договору співпадають, і, крім того, розмір неустойки суттєво перевищує розмір відсотків за користування банківським кредитом за той же період.

Яке рішення прийме суд?

Чи є можливим і в яких випадках зменшення розміру неустойки?

Задача №2

Комерційний банк (КБ) звернувся до господарського суду з позовом про звернення стягнення на майно боржника. Боржником є акціонерне товариство (АТ), яке уклало з КБ кредитний договір.

Кредитний договір був забезпечений договором застави товарів в обороті та переробці, а саме - цукру.

Відповідач позов не визнав та заявив зустрічні позовні вимоги про визнання недійсним

договору застави, наводячи в якості аргументу те, що під час укладення договору застави цукровий завод перебував у процесі приватизації. Отже, на їх думку, вказаний договір застави повинен був отримати погодження відповідного органу приватизації - регіонального відділення ФДМ області.

Проаналізуйте ст. 11 Закону України «Про заставу» і вирішіть спір.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : забезпечення виконання зобов'язань, вид забезпечення виконання зобов'язань, неустойка, пеня, штраф, штрафна неустойка, виключна неустойка, застава, заставодавець, заставодержатель, іпотека, застава товарів в обороті або у переробці; заклад; застава майнових прав; застава цінних паперів, наступна застава заставленого майна.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань»;

Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень»;

Закон України від 2.10.1992 р. № 2654-XII «Про заставу»;

Закон України від 5.06.2003 р. № 898-IV «Про іпотеку»;

Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.1997 р. № 1448.

Семінарське заняття 14

Тема 22. Забезпечення виконання зобов'язань

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поручка.
2. Гарантія. Спільне та відмінне з поручкою.
3. Завдаток.
4. Притримання.
5. Довірча власність.

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача № 1

Осокін уклав із Грушком договір позики грошей на суму 9 тис. грн. строком на два місяці. При отриманні грошей Осокін передав Грушку в якості застави золотий годинник вартістю 10 500 грн.

Крім того, Осокін передав ломбарду в якості застави текстильні вироби, отримавши 2 500 грн., які зобов'язався повернути ломбарду через два місяці.

Через три місяці Осокін приніс Грушку гроші, але останній прийняти гроші відмовився та заявив, що у зв'язку з простроченням повернення боргу він став власником золотого годинника. А ломбард через чотири місяці з моменту вступу у договірні відносини з Осокіним реалізував текстильні вироби та з вирученої суми задовольнив свої вимоги.

Вважаючи дії Грушка та ломбарду неправомірними, Осокін звернувся до суду.

На яке коло питань розраховане дане завдання? Які позовні вимоги може висунути Осокін? Як слід вирішити справу?

Задача № 2

Буранов продав Кузіну будинок за 150 тис. грн. Договір купівлі-продажу було оформлено належним чином та зареєстровано. У забезпечення виконання договору Кузін (згідно розписки) передав Буранову 5 тис. грн. в якості завдатку.

Після цього Кузін відмовився від виконання договору, мотивуючи це тим, що усі цінні речі, які він мав намір продати для оплати будинку, було втрачено під час пожежі, спричиненої ударом блискавки. Інших коштів для оплати будинку він не має.

Вважаючи неможливим виконання договору, Кузін звернувся до Буровнова з вимогою повернути 5 тис. грн. Останній відмовився, тоді Кузін подав позов про витребування цієї суми. Заперечуючи проти позову, Буранов зазначив, що Кузін не має права вимагати повернення завдатку.

Проаналізуйте докази сторін. Чи підлягає позов задоволенню? Поясніть функції завдатку. Чи зміниться рішення суду, якщо розписка не буде містити слова «завдаток»?

Задача № 3

Доценко 1 вересня 2020 року позичив у Єгорова 1 000 грн. строком на один рік. Договором було передбачено, що у випадку несплати боргу у строк Доценко повинен сплатити Єгорову додаткову суму – 50 грн.

Окрім того, за виконання прийнятого Доценком зобов'язання поручився його батько, який зробив відповідний запис на розписці, яку видав Доценко Єгорову.

Оскільки Доценко борг своєчасно не повернув, Єгоров 30 листопада наступного (2021) року звернувся до батька Доценка з вимогою про сплату 1 050 грн. та пені за прострочку виконання грошових зобов'язань з суми 1 050 грн.

Чи обґрунтовані та підтверджені положеннями законодавства вимоги Єгорова? Чим з точки зору цивільного права є «додаткова сума 50 грн.»? З якої суми має обраховуватися пеня (1 000 грн. або 1 050 грн.)? Обрахуйте розмір пені, яку, як вважає Єгоров, повинен йому сплатити батько Доценка.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : забезпечення виконання зобов'язань, вид забезпечення виконання зобов'язань, порука, поручитель, гарантія, гарант, бенефіціар, принципал, завдаток, притримання, довірча власність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань»;

Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень»;

Закон України від 2.10.1992 р. № 2654-XII «Про заставу»;

Закон України від 5.06.2003 р. № 898-IV «Про іпотеку»;

Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.1997 р. № 1448.

1.4. Самостійна робота студентів

1.4.1. Задання для самостійної роботи студентів

Тема 11. Загальні положення про право власності та інші речові права

Завдання 1. Скласти порівняльну таблицю форм власності за законодавством України.

Завдання 2. Відобразити суть поділу на первісні та похідні підстави набуття права власності за різними критеріями (критерій волі, критерій правонаступництва тощо).

Тема 12. Право спільної власності

Завдання 1. Письмово розкрити різницю між поняттями «ідеальна частка» та «реальна частка» у праві спільної власності.

Завдання 2. Проаналізувати види повноважень співвласників у праві спільної часткової власності.

Тема 13. Особливості права власності на окремі види майна

Завдання 1. Письмово розкрити різницю між поняттями «земля» та «земельна ділянка».

Завдання 2. Розкрити правовий статус об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

Тема 14. Речові права на чуже майно

Завдання 1. Опрацювати питання «Ознаки та види речових прав на чуже майно».

Завдання 2. Розкрити зміст понять: «особистий сервітут», «узуфрукт» та «узус».

Тема 15. Захист права власності та інших речових прав

Завдання 1. Викласти різницю між речово-правовими та зобов'язально-правовими засобами захисту права власності.

Завдання 2. Опрацювати питання «охорона» і «захист» права власності.

Тема 16. Спадкове право: загальні положення

Завдання 1. Визначити коло спадкоємців за законом і за заповітом: викласти в таблиці.

Завдання 2. Опрацювати питання «Склад спадщини».

Тема 17. Види спадкування

Завдання 1. Скласти таблицю «Види заповітів».

Завдання 2. Розкрити зміст понять: право представлення і спадкова трансмісія.

Тема 18. Загальні положення про право інтелектуальної власності

Завдання 1. Скласти таблицю «Співвідношення понять *право інтелектуальної власності* та *право власності*».

Завдання 2. Опрацювати питання «Міжнародні конвенції у сфері інтелектуальної власності».

Тема 19. Авторське право і суміжні права

Завдання 1. Скласти таблицю «Об'єкти авторського права і суміжних прав».

Завдання 2. Визначіть, чи є об'єктами охорони авторського права названі результати творчої діяльності: 1) модель торгового кіоску, розроблена художником Мушком.; 2) комп'ютерна програма, розроблена оператором Піфагором згідно з плановим завданням фірми «PPC»; 3) музика композитора Маркова, підібрана на слова Пушкіна; 4) постановка балету «Лебедине озеро» балетмейстером Мусіякою; 5) запис альбому співака Поплавського; 6) збірник законодавства з питань авторського права.

Тема 20. Право промислової власності

Завдання 1. Знайти різницю між поняттями «право промислової власності» та «патентне право».

Завдання 2. Скласти таблицю «Поняття, умови патентоздатності, критерії охороноздатності та об'єкти винаходу, корисної моделі та промислового зразка».

Завдання 3. Опрацювати питання: «Право попереднього користувача».

Тема 21. Загальні положення про зобов'язання

Завдання 1. Скласти схему «Система зобов'язального права».

Завдання 2. Знайти різницю між *дольовими, солідарними та субсидіарними* зобов'язаннями.

Завдання 3. Опрацювати питання «Поняття та підстави припинення зобов'язань».

Тема 22. Забезпечення виконання зобов'язань

Завдання 1. Скласти таблицю «Система видів забезпечення виконання зобов'язань».

Завдання 2. Опрацювати питання: «Правове регулювання неустойки у ЦК України та ГК України».

Завдання 3. Знайти різницю між *закладом та іпотекою* як видами застави.

Завдання 4. З'ясуйте, чи можуть сторони встановлювати у договорі пеню за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань за договором не у грошовому, а у натуральному вигляді? Відповідь аргументуйте.

1.4.2. Вимоги до виконання та оформлення студентами самостійної роботи

Самостійною роботою студента є завдання, яке виконується кожним студентом індивідуально. Для студентів денної форми навчання воно виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Самостійна робота виконується усіма студентами під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Це засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота кожним студентом здійснюється протягом семестру або у письмовому вигляді, або в електронному варіанті (за вимогою викладача).

Самостійна робота у письмовому вигляді здійснюється на аркушах А-4, які послідовно вкладаються папку зі скорозшивателем (без файлів!). Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється. Титульний аркуш оформляється за зразком 1.

Другим аркушем у папці є Зміст, у якому зазначається вид робіт та в окремій колонці – сторінка папки, на якій розташоване відповідне виконане студентом завдання. Зміст оформляється за зразком 2.

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, ліве – 3,0 см, праве – 1,0 см. Зверху кожної сторінки у колонтитулі повинно бути зазначено на назву теми.

Самостійна робота в електронному вигляді здійснюється у строки визначені викладачем. Виконані завдання прикріплюють у google class. Посилання на приєднання до google class студенти отримують на початку навчального семестру.

Самостійна робота по кожній темі студент повинен виконати на семінар з відповідної теми, на якій завдання оцінюється викладачем. Якщо завдання не виконане студентом, викладач у той же день виставляє 0 балів. Якщо по одній темі проводиться декілька семінарів, самостійна робота виконується на перший з них, якщо інше не зазначене в самому завданні.

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного права та процесу**

САМОСТІЙНА РОБОТА

з

**навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»**

Виконав:

Шевченко Іван Петрович,

здобувач бакалаврату юридичного
факультету за спеціальністю
081 Право

Перевірила:

Чорна Жанна Леонтіївна,

доцентка кафедри цивільного права та
процесу, кандидатка юридичних наук,
професорка

ЗМІСТ

<i>№ теми n/n</i>	<i>Тема/Суть завдання</i>	<i>сторінка</i>	<i>Оцінка, підпис викладача</i>
1.	Тема 16. Загальні положення про право власності та інші речові права		
	1. Скласти порівняльну таблицю форм власності за законодавством України.		
	2. Відобразити суть поділу на первісні та похідні підстави набуття права власності за різними критеріями (критерій волі, критерій правонаступництва тощо).		
2.	Тема 17. Право спільної власності		
	1. Письмово розкрити різницю між поняттями «ідеальна частка» та «реальна частка» у праві спільної власності.		
	2. Проаналізувати види повноважень співвласників у праві спільної часткової власності.		

1.5. Курсова робота

Курсова робота – це різновид індивідуальної творчої роботи здобувачів, яка виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами під час вивчення навчальної дисципліни, та їх комплексного застосування до вирішення конкретного фахового завдання.

Виконання курсових робіт є формою організації навчального процесу у закладі вищої освіти, а тому заміна такої форми іншими видами роботи (науковими роботами, рефератами, іншими творчими роботами) не допускається.

Метою написання курсової роботи є закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань здобувачів, розвиток навиків ведення самостійної наукової роботи, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами під час вивчення дисципліни та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання, оволодіння основними методами наукового дослідження, формулювання конкретних висновків та практичних рекомендацій за темою курсової роботи.

Завданням написання курсової роботи є формування:

- навичок самостійної роботи над навчально-методичною, монографічною і періодичною літературою;
- уміння підбирати і узагальнювати фактичний матеріал;
- досвіду виявлення закономірностей розвитку державно-правових явищ;
- уміння поглиблено аналізувати окремі юридичні категорії, поняття, явища і процеси;
- навичок практичного користування науковою термінологією та застосування нормативно-правових актів;
- уміння виявляти тенденції і прогнозувати подальший розвиток державно-правових явищ і процесів;
- уміння показувати шляхи оптимізації того чи іншого явища, давати рекомендації щодо подальшого його розвитку, а також окреслювати основні напрями підвищення ефективності механізму правового регулювання.

Написання курсової роботи з цивільного права слід здійснювати з дотриманням вимог *«Навчально-методичних матеріалів до виконання курсових робіт з навчальних дисциплін кафедри цивільного права та процесу для підготовки здобувачів вищої освіти*

Тематика курсових робіт

1. Джерела цивільного права.
2. Розвиток приватного права в сучасних цивільно-правових системах світу.
3. Дієздатність фізичних осіб.
4. Правові засади здійснення фізичною особою підприємницької діяльності.
5. Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення померлою.
6. Опіка та піклування цивільному праві.
7. Строки та терміни в цивільному праві.
8. Представництво у цивільному праві України.
9. Порядок та способи створення юридичних осіб в Україні.
10. Поняття і ознаки юридичної особи.
11. Правосуб'єктність юридичних осіб у цивільному праві.
12. Політична партія як суб'єкт цивільного права.
13. Правочин як юридичний факт в цивільному праві.
14. Відповідальність у цивільному праві.
15. Релігійні організації як юридичні особи.
16. Благодійні організації як юридичні особи.
17. Припинення діяльності юридичної особи.
18. Майнові комплекси як об'єкти цивільного права.
19. Право фізичної особи на життя.
20. Захист прав та інтересів судом.
21. Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право).
22. Виникнення права власності.
23. Припинення права власності.
24. Право спільної часткової власності.
25. Право спільної сумісної власності.
26. Право власності на житло.
27. Право власності на землю (земельну ділянку).
28. Право інтелектуальної власності на торговельну марку.
29. Право приватної власності.
30. Право державної і комунальної власності.
31. Позовна давність у цивільному праві.
32. Поняття, принципи та види договорів у цивільному праві.
33. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
34. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).
35. Принципи цивільного права.
36. Форми цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань.
37. Поняття та підстави припинення зобов'язань.
38. Сервітут як право користування чужим майном.
39. Речово-правові способи захисту речових прав.
40. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.
41. Нікчемні правочини у цивільному праві.
42. Межі здійснення цивільних прав.
43. Самозахист цивільних прав.
44. Збитки як категорія цивільного права України.
45. Місце проживання фізичної особи.
46. Умови чинності правочину.
47. Інформація як нематеріальне благо.
48. Філії та представництва юридичної особи.

49. Представництво за довіреністю.
50. Акти цивільного стану, їх особливості.
51. Об'єкти цивільних прав: загальна характеристика.
52. Захист особистих немайнових прав фізичної особи.
53. Правове регулювання трансплантації органів.
54. Особисті немайнові права інтелектуальної власності.
55. Юридичні факти в цивільному праві.
56. Цивільно-правовий захист права на охорону здоров'я.
57. Цивільно-правовий захист права на честь, гідність, ділову репутацію.
58. Цивільно-правовий захист репродуктивних прав.
59. Цивільно-правовий захист особистих немайнових прав, що забезпечують індивідуалізацію.
60. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
61. Правова охорона суміжних прав в Україні.
62. Об'єкти суміжних прав.
63. Спадкування за законом.
64. Спадкування за заповітом.

1. 6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття, предмет та метод цивільного права.
2. Принципи, система та функції цивільного права.
3. Цивільне право в системі галузей права України.
4. Поняття та система цивільного законодавства. Значення актів Конституційного Суду України, вищих судових органів і судової практики у вітчизняній та у закордонних правових системах.
5. Поняття цивільного законодавства. Дія цивільного законодавства в часі (офіційне опублікування і набуття чинності нормативним актом; зворотна сила цивільного закону). Дія цивільних законів у просторі та по колу осіб.
6. Прогалини у цивільному законодавстві. Аналогія закону і аналогія права в цивільно-правових відносинах. Значення аналогії. Інші способи подолання прогалин в праві.
7. Поняття, загальна характеристика та класифікація цивільних правовідносин.
8. Фізична особа як суб'єкт цивільного права. Ознаки, що індивідуалізують фізичну особу. Правоздатність фізичної особи і її зміст.
9. Дієздатність фізичної особи.
10. Підстави, порядок і наслідки обмеження фізичної особи в дієздатності.
11. Визнання фізичної особи недієздатною.
12. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою.
13. Підстави, порядок і правові наслідки оголошення фізичної особи померлою. Наслідки появи фізичної особи, оголошеної померлою.
14. Поняття та значення опіки і піклування. Вимоги до опікунів (піклувальників).
15. Встановлення, припинення опіки та піклування. Повноваження опікуна (піклувальника). Правочини, що вчиняються з дозволу органів опіки та піклування.
16. Правовий статус фізичної особи-підприємця.
17. Поняття та ознаки юридичної особи. Правоздатність юридичної особи.
18. Порядок і способи створення юридичних осіб. Установчі документи.
19. Державна реєстрація юридичних осіб та її правове значення.
20. Класифікація юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб.
21. Поняття та види господарських товариств. Їх створення та припинення.
22. Громадське об'єднання як юридична особа.

23. Релігійні організації як юридичні особи.
24. Поняття, створення, припинення та майно кредитної спілки.
25. Підстави, порядок та наслідки припинення юридичних осіб.
26. Неспроможність (банкрутство) юридичних осіб. Санація.
27. Поняття та види об'єктів цивільних правовідносин. Майно.
28. Речі як об'єкти цивільних правовідносин. Класифікація речей за цивільним правом України та її значення.
29. Поняття та основні ознаки цінних паперів як об'єктів цивільних правовідносин. Види цінних паперів.
30. Роботи, послуги, інформація як об'єкти цивільних правовідносин.
31. Юридичні факти та їх класифікація. Юридичний склад.
32. Поняття та види правочинів.
33. Форма правочинів. Наслідки недотримання форми правочинів.
34. Поняття та підстави недійсності правочинів. Нікчемні та оспорювані правочини.
35. Правові наслідки недійсності правочинів. Недійсність частини правочину.
36. Поняття та види представництва. Повноваження представника.
37. Поняття і форма довіреності. Види і строк довіреності.
38. Передоручення. Припинення довіреності. Представництво без повноваження і його цивільно-правові наслідки.
39. Поняття та види цивільних строків (термінів). Порядок обчислення строків у цивільному праві. Початок та закінчення перебігу строку.
40. Позовна давність та її строки. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.
41. Зупинення перебігу строків позовної давності (поняття, підстави, наслідки).
42. Переривання перебігу строків позовної давності (поняття, підстави, наслідки).
43. Власність та право власності. Право власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Зміст права власності.
44. Форми та види власності в Україні.
45. Підстави (способи) виникнення права власності.
46. Підстави (способи) припинення права власності.
47. Загальні засади здійснення права власності. Правовстановлюючі документи власника.
48. Приватна власність фізичних осіб: поняття, зміст, об'єкти. Підстави виникнення та припинення. Здійснення права приватної власності.
49. Приватна власність юридичних осіб: загальна характеристика.
50. Право приватної власності господарських товариств.
51. Спільна часткова власність.
52. Спільна сумісна власність подружжя.
53. Право власності на земельну ділянку. Право власності на житло.
54. Здійснення права власності об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку».
55. Інші речові права: загальна характеристика. Право володіння чужим майном.
56. Сервітут.
57. Емфітевзис. Суперфіцій.
58. Загальна характеристика способів захисту права власності та інших речових прав.
59. Віндикаційний позов.
60. Негаторний позов. Позов про визнання права власності.
61. Поняття та принципи спадкового права. Поняття та значення спадкування.
62. Склад спадщини. Права та обов'язки, які не входять до складу спадщини.
63. Час і місце відкриття спадщини. Спадкоємці.
64. Право на спадкування, усунення від права на спадкування. Строки для прийняття спадщини. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини.
65. Відмова від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини.
66. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини. Охорона спадщини й управління нею.
67. Відумерлість спадщини

68. Спадкування за заповітом. Поняття заповіту та право на заповіт. Види заповітів. Форма заповіту.
69. Права заповідача. Заповідальний відказ. Покладення. Встановлення сервітуту у заповіті.
70. Право на обов'язкову частку у спадщині.
71. Призначення спадкоємця.
72. Скасування та зміна заповіту.
73. Недійсність заповіту. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом.
74. Виконання заповіту.
75. Спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування.
76. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.
77. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину.
78. Спільні та відмінні ознаки авторського права та права промислової власності. Об'єкти та суб'єкти авторського права та права промислової власності.
79. Поняття авторського права, об'єкти та суб'єкти авторських відносин.
80. Виникнення та здійснення авторського права. Особисті (немайнові) права автора.
81. Майнові права автора та інших суб'єктів авторського права.
82. Суміжні права.
83. Захист авторського права та суміжних прав.
84. Поняття права промислової власності, об'єкти правової охорони.
85. Права та обов'язки, що впливають з патенту на винаходи, корисні моделі та свідоцтва на промислові зразки.
86. Припинення дії патенту, свідоцтва на винахід, корисну модель та промисловий зразок. Визнання його недійсним.
87. Поняття та склад зобов'язання. Система зобов'язань у цивільному праві.
88. Підстави виникнення та припинення зобов'язань.
89. Місце, спосіб, строк та суб'єкти виконання зобов'язання.
90. Застава. Іпотека.
91. Завдаток, притримання, гарантія та порука як способи забезпечення виконання зобов'язань.
92. Неустойка.
93. Довірча власність як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.
94. Поняття, значення та види цивільно-правової відповідальності.
95. Умови (підстави) цивільно-правової відповідальності.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Цивільне право в системі галузей права України.
2. Сервітут.
3. Умови (підстави) цивільно-правової відповідальності.

2. Схема нарахування балів

3.1.3 цієї навчальної дисципліни **ЗА ДЕННОЮ ФОРМОЮ** навчання передбачено проведення наступної кількості лекційних та семінарських занять:

	1 семестр («осінній»)		2 семестр («весняний»)	
	Кількість лекцій	Кількість семінарів	Кількість лекцій	Кількість семінарів
2 курс (I частина Цивільного права)	14	14	14	14

3.2. Відповідно, кількість балів, які студент може набрати під час *лекцій*, обраховується відповідно до таблиці:

№ з/п	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	14	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7

3.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час *семінарських занять*, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

3.4. Обсяг балів, здобутих студентом за самостійну роботу, обчислюється за сумою балів, здобутих за виконання кожного із цих завдань у таких межах:

Загальна кількість балів за самостійну роботу за семестр	Кількість тем за семестр	Макс. кількість балів за кожну тему
20	12	1,66

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України. *ВВРУ*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-42. Ст. 492.
4. Збірник цивільного законодавства. Загальна частина. Том 1 (III). / [упоряд.: Р. О. Стефанчук, Ю. В. Білоусов, О. М. Слободян та ін.]; за заг. ред. Р. О. Стефанчука. К.: АртЕк, 2018. 777 с.
5. Збірник цивільного законодавства. Загальна частина. Том 1 (IV) / упоряд.: Р.О. Стефанчук, Ю. В. Білоусов, О. М. Слободян та ін.; за заг. ред. Р. О. Стефанчука. К.: АртЕк, 2018. 551 с.
6. Гринько С. Д. Рецепція римського приватного права як передумова систематизації європейського цивільного законодавства. Проблеми систематизації приватного права України та Європи : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. С. 55-78.
7. Гринько С. Д. Глави 5-7, 19, 41 (крім п.п. 1, 2, 10). Цивільне право України : підручник : в 2 т. / Є. О. Харитонов, І. А. Безклубий, В. В. Луць та ін.; за ред. Є. О. Харитонova, Н. Ю. Голубевої. Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. Т 2. С. 174-254, 385-389, 696-734.
8. Ватрас В.А. Сучасні тенденції розвитку сімейного законодавства в Україні в світлі рекодифікації (оновлення) Цивільного кодексу України/ Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690 с.
9. Цивільне право та процес : навч. посіб. / Л. В. Орел, О. М. Калашник. Харків : Право, 2021. 423 с. 5. Цивільне право України: Навч. посіб. у 2 т. / Ю. Ф. Іванов, О. В. Куриліна, М. В. Іванова. 2- ге вид. доповн. і переробл. Т. 1. К.: Алерта, 2019. 342 с.
10. Кіріяк О. В., Пацурківський Ю. П., Гудима-Підвербецька М. М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О. В. Кіріяк, Ю. П. Пацурківський, М. М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : *Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича*, 2021. 304 с.
11. Матвеев П. С., Бірюков В.І. Цивільне право (в схемах): навч. посіб. К.: Алерта, 2013. 256 с.
12. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За заг. ред. Бобрика В.І. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 784 с.
13. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-х т. / Дзера О. В., Кузнецова Н. С., Заїка Ю. О. та ін.; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. 5-е вид., перероб. і допов.. К. : Юрінком Інтер, 2013. Т. II. 1090 с.
14. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. / За заг. ред. Теремецького В. І. Київ.: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 1152 с.

15. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця ; наук. ред. М. М. Хоменко. 6-те вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019 . Т. 1. 747 с.
16. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. II. 1048 с.
17. Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів: колективна монографія / О.І. Виговський, Н.Ю. Голубева, С.Д. Гринько та ін.; за ред. проф. Довгерта А. С. і проф. Харитонова Є. О. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.
18. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікація цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонов. Одеса: Фенікс, 2019. 752 с.
19. Рекодифікація цивільного законодавства України в умовах євроінтеграційних процесів: монографія. Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. Ю. Голубева та ін. Київ : Норма права, 2020. 347 с.
20. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін. ; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с. URL: [https://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%AE%D0%A4/%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D1%86%D0%B8%D0%B2%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0/%D0%A1%D0%9F%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20\(1\).pdf](https://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%AE%D0%A4/%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D1%86%D0%B8%D0%B2%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0/%D0%A1%D0%9F%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20(1).pdf)
21. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Оновлення (кодифікація та рекодифікація) цивільного законодавства України: досвід, проблеми та перспективи: монографія. Одеса: Фенікс, 2020. 462 с.
22. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с.
23. Цивільне право (загальна частина). Курс лекцій / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: ЕКУС, 2021. 448с. 2. Цивільне право України : навч. посіб. до складання вступ. випробування в магістратуру у форматі ЗНО / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. Є. Ходико. Харків : Право, 2021. 396 с.
24. Цивільне право (особлива частина) : навч. посібник / за заг. ред. : Н.М. Процьків, В.М. Никифорака. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с.
25. Цивільне право (особлива частина) : навч. посібник / за заг. ред. : Н.М. Процьків, В.М. Никифорака. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с.
26. Цивільне право (частина загальна). Курс лекцій : навч. посібник / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 448 с.
27. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. : Право, 2011. Т. 1. 656 с.
28. Цивільне право України (Загальна частина) : навч.-метод. посіб. / Г. М. Аванесян, Р. О. Басенко. Полтава : ПНЕП, 2020. 199 с.
29. Цивільне право України : навч. посібник / Ю. В. Білоусов та ін. ; ред. Р. О. Стефанчук. К. : Правова єдність, 2009. 536 с.
30. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, Р. А. Майданика. К.: Юрінком-Інтер, 2017. С. 1176.
31. Цивільне право України: Навч. посіб / Іванюта Н.В., Ніколенко Л.М., Буга В.В., Бондаренко О.О., Колосов Р.В. К. : Дакор, 2021. 312 с.
32. Цивільне право України: навч. посіб : у 2 т. / Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ : Правова єдність : Алерта, 2019. Т. 1. 2019. 340 с.

33. Цивільне право України: навч. посіб : у 2 т. / Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В. - 2-ге вид., допов. і перероб. Київ : Правова єдність : Алерта, 2019. Т. 2. 2019. 345 с. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-ге вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Куз не цової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. І. 752 с.
34. Цивільне право. Загальна частина:навч.посіб. / за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків, 2022. 332 с.
35. Цивільне право: загальна частина. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 232 с.

3.2. Допоміжні джерела

Тема 11-15

Загальні положення про право власності та інші речові права. Право спільної власності. Особливості права власності на окремі види майна.

Речові права на чуже майно.

Захист права власності та інших речових прав.

1. Бічук Л. Захист права власності неповнолітнього на нерухоме майно. *Право України*. 1999. № 6. С. 85-89.
2. Бічук Л. Управління майном неповнолітнього: деякі пропозиції. *Право України*. 2000. № 9. С. 101-105.
3. Гнатів О. Б. Захист права власності в цивільному праві: дис... канд. наук: 12.00.03. *Львівський національний університет імені Івана Франка*, Львів, 2014. 202 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/907/1/pdf>.
4. Дзера І. Деякі питання визнання права власності за статтею 392 Цивільного кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 19-24.
5. Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 255 с.
6. Другова В. А. Позов про визнання права власності як засіб захисту майнових прав осіб, які не досягли повноліття. *Форум права*. 2013. № 2. С. 116-112. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5472/Pozov%20pro%20vyznannia%20prava%20vlasnosti_Druhova%20_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y
7. Єщенко. А. Щодо реєстрації правочину та виникнення права власності. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2005. № 2. С. 44-47.
8. Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду: коментарі науковців / О. П. Печений, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін., за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2020. 496 с.
9. Ісаєв А. М. Право власності на гроші. *Право України*. Інститут права власності в юридичній доктрині України. 2021. № 5. С. 119-134.
10. Майданик Р. А. Речове право: підручник. К.: Алерта, 2019. 1102 с.
11. Майданик Р. А. Речове право: підручник. Київ : Алерта, 2019. 1102 с.
12. Музика Л. А. Територіальна громада як суб'єкт права комунальної власності. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 2. С. 100-102.
1. Панченко І. М. Визнання права власності як спосіб захисту цивільних прав : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2016. 204 с.
2. Печений О. П. Майнові комплекси і правовий режим нерухомого майна [гл. 1, § 4]. *Право нерухомості: кріз призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої*. Харків : ЕКУС, 2021. С. 79-95.
3. Про випуск в обіг приватизаційних житлових чеків: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.1993 р. № 305. УК. 1993. 13 травня. № 68-69.

4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 № 1127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#Text>
5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952–IV в ред. Закону України від 11.02.2010 р. №1878–VI. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.
6. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. ОВУ. 2004. № 30. Ст. 1993.
7. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21.08.1998 р. № 622. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>.
8. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ від 27.12.2004 № 142/5/310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
9. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
10. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2011 № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
11. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
12. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку : Закон України від 29.11.2001 р. № 2866-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>
13. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001 р. ОВУ. 2001. № 51. Ст. 2265.
14. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. *Офіційний вісник України*. 2003. № 23. Ст. 1014.
15. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку : Закон України від 14. 05.2015 № 417-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19#n26>
16. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-VI. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4765-17>
17. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992.№ 35. Ст. 517.
18. Про правовий режим майна у Збройних Силах України : Закон України від 21 вересня 1999 р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075>
19. Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.10.1991 р. № 7. БЗЮПУ. 1995. № . С. 284.
20. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2004. № 6.
21. Про приватизацію державного житлового фонду : Закон України від 19.06.1992 р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482->
22. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.06.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. Ст. 524.

23. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13 квітня 2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27–28. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2019-19#Text>.
24. Про ринок природного газу : Закон України від 9 квітня 2015 р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329->
25. Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 10. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>.
26. Про Фонд державного майна України: Закон України від 09.12.2011 № 4107-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 28. Ст. 311.
27. Публічна власність: проблеми теорії і практики : монографія / під заг. ред. В.А. Устименка / НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. Чернігів: Десна Поліграф, 2014. 308 с.
28. Ратушна Б. П., Чабан О. М. Визнання права власності як спосіб захисту цивільних прав та інтересів. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. № 5 (17). С. 132-138.
29. Романюк Я. М. Майстренко Л. О. Реституція, віндикація, кондикція, відшкодування шкоди: окремі аспекти співвідношення та розмежування. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 10. С. 22-31.
30. Романюк Я. М., Бурлай О. Є. Позов про визнання права власності, віндикаційний та негаторний позови: деякі проблеми практичного застосування. *Вісник Верховного Суду України*. 2012. № 8. С. 34–40.
31. Романюк Я. М., Майстренко Л. Гарантії захисту права власності на землю: окремі аспекти застосування ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 1. С. 19-35.
32. Скрипник В. Визнання права як спосіб захисту речових прав. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 2 (6). С. 82–86.
33. Сліпченко А. С. Відчуження у цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 59–63.
34. Сліпченко А. С. Значення дефініції «цивільний оборот» у юриспруденції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1 (88). С. 201–210.
35. Сліпченко А. С. Співвідношення у цивільному обігу понять «відчуження» та «перехід». Проблеми цивільного права та процесу : *наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна (м. Харків, 25 трав. 2018 р.)* / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. С. 365–368.
36. Сліпченко С. О. Деякі питання характеристики абсолютного права. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4 (55). С. 348–354.
37. Спасибо-Фатєєва І. В. Погляди на підстави переосмислення доктрини права власності. *Право України*. 2021. № 5. С. 13-28.
38. Спасибо-Фатєєва І. В. Значення державної реєстрації для набуття права власності на нерухомість. *Право України*. 2020. № 11. С. 127-141.
39. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків: Право, 2017. 808 с.
40. Філонова Ю. М. Захист речових прав на чуже майно в Україні : дис....канд.юрид. наук: 12.00.; Нац. юрид. ун–т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2020. 233 с.
41. Фоменко Я. Є. Особливості захисту прав та інтересів кредитора у разі порушення грошового зобов'язання з валютним застереженням. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2022. №58. С. 20-26.
42. Фоменко Я. Є. Поняття та ознаки грошового зобов'язання в іноземній валюті. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2021. №2. С. 47-51.
43. Фоменко Я. Є. Проблеми правового регулювання пені як виду цивільно-правової

відповідальності за порушення грошових зобов'язань в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 296–300.

44. Халабуденко О. А. Будівельне право: деякі методологічні підходи до сфери правової дійсності, яка формується. Будівельне право: *проблеми теорії і практики зб. наук. пр.. Матеріали Другої наук.-практ. конф., (Київ, 6 грудня 2018 р.)* / Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін. Київ–Тернопіль : «Економічна думка», 2018. 283 с.

45. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Некіт К. Г. Право власності: навчальний посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 256 с.

46. Харченко Г. Г. Речові права : монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 432 с.

47. Ходико Ю. Є. Щодо особливостей правового режиму об'єкта володіння. *Право і суспільство*. 2020. № 2. ч. 1. С. 237-244.

48. Чорна Ж.Л. Конституційне регулювання права власності в Україні. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2008. №2. С.53-57. <https://univer.km.ua/index.php/profile/chorna-zhanna-leontiyivna>

49. Щербатюк Олександр Євгенович. Цивільно-правовий режим безхазяйної речі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. акад. прокур. України. К., 2014. 19 с.

50. Яворська О. С. Договірне право як регулятор цивільних відносин. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2008. Вип. 6 (74). С. 148–158.

51. Яроцький В. І. Деякі міркування щодо оновлення положень чинного вітчизняного речового права. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. 2-е вид., доп. та перероб. Одеса : Вид. «Гельметика», 2022. 908 с.

Тема 16-17.

Спадкове право: загальні положення

Види спадкування.

1. Hrynko, S., Cherniak, O., & Zaitseva-Kalaur, I. (2021). Comparative legal study of the peculiarities of testamentary inheritance in the countries of continental Europe (порівняльно - правове дослідження особливостей спадкування за заповітом у країнах континентальної Європи). *Art and Science*. 2021. Vol. 3. P. 5-17. URL: <https://artandscience.info/index.php/journal/article/view/38>
2. Анікіна Г. В. Особливості спадкування відумерлого майна в міжнародному приватному праві. *Економіка, фінанси, право*. 2021. 7/2. <http://efp.in.ua/uk/journal-item/309>
3. Анікіна Г. В. Особливості спадкування за заповітом в законодавстві зарубіжних країн. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 138-143. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/32.pdf
4. Бичківський О. О. Спадкування за законом за законодавством України та окремих іноземних держав. *Право. Вісник Запорізького національного університету*, 2009. № 23. С. 235- 245.
5. Бондарева М. В. Види і підстави спадкування: теорія і нотаріальна практика. *Право і громадянське суспільство*. 2013. № 3 (4) UR: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-4-2013/item/124-vydy-ipidstavu-spadkuvannia-teoriia-i-notarialna-praktyka-bondarieva-m-v>
6. Брукатський Л.К. Спадкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вид. Дім «Ін Юре». 2008. С. 27–28.
7. Буркацький Л. К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Ін Юре, 2008. 384 с.
8. Васильченко В. В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. монографія. Запоріжжя: Верже, 1999. 130 с.
9. Ватрас В.А. Міжнародні та національні джерела спадкового права: до питання про

- визначення змісту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2021. Випуск 65. С. 97-101.
10. Гончаренко В.О. Охорона спадкового майна. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 53. URL: <http://apdp.in.ua/v53/32.pdf>. С. 212-213.
 11. Заїка Ю. О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: монографія. К.: НАВСУ, 2004. 288 с.
 12. Ковальчук Я.В. Основні аспекти відмінності між спадкуванням за законом та спадкуванням за заповітом. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 198–201.
 13. Коротюк О. В. Заповіти: роз'яснення, зразки нотаріальних документів, судова практика: навчально-практичний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2012. 184 с.
 14. Кухарев О. Є. Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України. *Часопис Київського університету права*. 2021. N-1. 163–167.
 15. Мазуренко С. В. Спадковий договір у цивільному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2004. 194 с.
 16. Печений О. П. Деякі нариси спадкового права [гл. 1, § 2]. Спадкове право. крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. С. 41-57.
 17. Про нотаріат : Закон України від 02.10.1993 р. № 3425–ХІІ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/про%20нотаріат>
 18. Про практику застосування судами при розгляді справ окремих норм законодавства про власність та спадкування: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 27.09.2012 р. № 10-1387/0/4-12. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1387740-12>
 19. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 16.05.2013 р. № 24-753/0/4-13 URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>
 20. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 № 7. Вісник Верховного суду України. 2008. № 6. Ст. 17.
 21. Рубан О. Усунення від права на спадкування одного з батьків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право, 2022. № 69. С. 138 – 142.
 22. Сердечна І. Л. Черговість спадкування за законом: поняття та особливості застосування. *Порівняльно-аналітичне право*. № 1. 2020. С.191–194. URL: http://pap.in.ua/1_2020/46.pdf
 23. Сердечна І.Л. До питання про виникнення права на спадкування за законом в Україні. *Міжнародна науково-практична конференція «Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 27 грудня 2019 року)*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. С.53–56.
 24. Сердечна І.Л. Зміна черговості одержання права на спадкування. *Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави :збірник тез XXIV щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, 27 квітня – 30 квітня 2020 року)*. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 69–71.
 25. Спадкове право. Практика застосування нотаріусами України. В. М. Марченко, Т. А. Борисова, О. Л. Величко. Х.: Страйд, 2012. 736 с.
 26. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика. Рябоконт Є. О., Фурса С. Я., Заїка Ю. О. та ін. К. : Юрінком Інтер, 2008. 336 с.

27. Спадщина. Законодавство, міжнародні конвенції, судова практика, методичні рекомендації, роз'яснення: практичний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 280 с.
28. Спасибо-Фатєєва І. В., Заїка Ю. О. Поняття та склад спадщини. Нетипові об'єкти : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. С. 85-110.
29. Спасибо-Фатєєва І. В., Крат В. І., Мица Ю. В. Кисіль В. Є. Правова природа частки у спільній власності. *Право України*. 2022. № 10. С. 14-30.
30. Фурса Є. Спадкування з іноземним елементом: порівняльний аспект, теорія і практика. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 4(98). С. 91
31. Фурса С. Я. Спадкове право. Теорія та практика. навчальний посібник. К. : Атіка, 2002. 496 с.
32. Шахрайчук І. А. Спадкове право України (ретроспективний аналіз). навч. посібник Дніпропетровськ: ДНУ, 2000 222 с.
33. Якимчук С.О. Коло обов'язкових» спадкоємців в Україні. Збірник тез Міжнародної наукової конференції «Вісімнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 25 жовтня 2019 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. С. 238-241.
34. Яркіна Н. Є. Спадкування прав інтелектуальної власності [гл. 2, § 4]. Спадкове право: кризь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 159 –179.

Тема 18-20

Загальні положення про право інтелектуальної власності.

Авторське право і суміжні права.

Право промислової власності.

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Паризький Акт від 24.07.1971 р., змінений 02.10.1979 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001
2. Бошицький Ю. Л. Деякі питання кодифікації чинного законодавства України в сфері інтелектуальної власності в контексті міжнародних стандартів. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 187-192.
3. Vlikhar M. M., Vatrás V., Melnychenko B., Podra O., Anikina G. Забезпечення інноваційного розвитку України: економіко-правові аспекти. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. No 33. 412-423.
4. Вахонєва Т. Поняття права інтелектуальної власності та його складові. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 6. С. 24-32.
5. Волощенко О. Проблеми удосконалення права інтелектуальної власності в умовах євроінтеграції. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 10-14.
6. Волощенко О. М. Реалізація прав на засоби індивідуалізації товарів та послуг у цивільному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. *Національна академія прокуратури України*. К., 2014. 19 с.
7. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. К.: Либідь, 2003. 200 с.
8. Жила К. В., Кришталь А. О. Правове регулювання інтелектуальної власності у Франції: матеріали *Всеукр. наук. конф. з міжнародною участю. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє, м. Черкаси, (20 квітня 2023 р.)* Черкаси, 2023. С. 284-285.
9. Клейменова С. М. Авторські правовідносини як форма реалізації правомочностей суб'єктів авторського права : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 20 с.

- Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ : АртЕк, 2020. 128 с
10. Колеснікова М. В., Корощенко К. Р. Захист прав інтелектуальної власності в Україні та країнах ЄС: Порівняльно-правовий аспект. Цивільне право і цивільний процес; Сімейне право; Міжнародне приватне право. *Науково юридичний журнал. Правові новели*. 2021. С. 61–67.
 11. Анікіна Г. В. Види творів як об'єктів авторського права. *Право.ua*. 2021. №1. С. 197-202. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2021-1/Pravo_ua_2021_1_197.pdf
 12. Анікіна Г. В. До питання про особисті немайнові права інтелектуальної власності автора. *Право.ua*. 2022. №2. С. 155-159. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2022-2/Pravo_ua_2022_2_155.pdf
 13. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169#Text.
 14. Лопатін М. Д. Захист прав інтелектуальної власності в США та Україні: міжн. на-ук.-практ. конф. «Євразійські наукові дис-кусії», Барселона, (13-15 лютого 2022 р.), Барселона, Іспанія. 2022. С. 569–573.14.
 15. Маліновська І. М. Зміст прав інтелектуальної власності у сфері баз даних соціальних мереж. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 32– 37.
 16. Маліновська І. М. Класифікація об'єктів авторського права. *Право та інновації*. 2021. № 3 (35). С. 126 – 133.
 17. Михайлюк Г. О. Способи захисту прав на комерційні позначення: Досвід Франції та України. *Наукові записки НаУКМА*. 2019. No 4. С. 52-58. URL:<https://doi.org/10.18523/2617-2607.2019.4.52-58>
 18. Олійник О. Захист інформації в умовах інформаційного суспільства. *Право України*. 2005. № 10. С.100-103.
 19. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123 14. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
 20. Полуніна Л. В. Порівняльний аналіз поняття комерційної тасмниці та її захисту у вітчизняному законодавстві та законодавстві США. 2019. С. 92–96. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37316/1/%D0%86%D0%A0%D0%9F%D0%86%D0%9D%D0%AC_TESA.pdf#page=95
 21. Право інтелектуальної власності : підручник. За заг. ред. О. І. Харитонові. Київ.: 2019. 544 с.
 22. Право інтелектуальної власності. Академ. курс: підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. 2-ге вид., переробл. та допов. К.: Концерн Видавничий Дім —Ін Юрел, 2004 672 с.
 23. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію: Лист Вищого господарського суду України від 28.03.2007 р. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 3.
 24. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992 р. ВВР. 1993. № 1. Ст. 1.
 25. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.
 26. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ в ред. Закону України від 01.06.2000 р. № 1771- ІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> 56. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/print1218034688041545> 57. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97 в ред. Закону України від 19.09.2019 р. № 111-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80> 58. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-ХІІ. URL :

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12> 59. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-ХІІ в ред. Закону України від 17.02.2002 р. № 2986-ІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>
27. Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15.12.1993 р. №3691-ХІІ в ред. Закону України від 21.12.1999 р. № 1328-ХІV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12>
28. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-ХІV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14/print1218034688041545>
- Ходико Ю. Є. Щодо правової природи відносин, що виникають щодо результатів інтелектуальної діяльності. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 93-100.
29. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 року, в редакції Закону України від 12 січня 2006 року. *Відомості Верховної Ради України* 2006. № 18. Ст. 155.
30. Сліпченко С. О. Деякі питання характеристики імені фізичної особи, як об'єкта цивільного права. Актуальні 322 проблеми цивільного права : зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14 трав. 2011 р.). *Нац. акад. правових наук України, Нац. університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків* : Право, 2011. С. 555–559.
31. Сліпченко С. О. Індивідуальність фізичної особи, як об'єкт особистих немайнових прав. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. – Серія «Право». 2010. № 929. С. 340–344.
32. Слободян О. М. Сучасний стан та перспективи патентно-правової охорони винаходів в сфері біотехнологій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. О. М. Слободян. К., 2014. 20 с
33. Штефан А. С., Зеров К. О. Припинення порушень авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: огляд законодавчих новел. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 3. С. 18-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2017_3_4
34. Штефан А. С., Зеров К.О. Припинення порушень авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: огляд законодавчих новел. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 3(95). С. 18–26.
35. Якубівський І. Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 521 с.

Тема 21-22.

Загальні положення про зобов'язання Забезпечення виконання зобов'язань

1. Анікіна Г. В. Автономія волі (lex voluntatis) якосновний колізійний принцип правового регулювання договірних відносин, ускладнених іноземним елементом. *Економіка, фінанси, право*. 2023. № 8. С.79-85. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-article/1134>
2. Бірюкова А. Г. Особливості договору як джерела цивільного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 33. URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc33/juspradenc33.pdf#page=90>
3. Васильєва В. В. Договір як підстава виникнення цивільноправового зобов'язання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2013. 210 с.
4. Габріадзе М. Система цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язання. *Юридичний вісник*. 2020. №1. С. 85–92.
5. Гринько С. Д. Зобов'язання, що виникають внаслідок завдання шкоди особі. *Часопис цивілістики: науково-практичний журнал*. 2014. Вип. 17. С. 148–153
6. Гринько С. Д. Поняття та предмет зобов'язань за римським приватним правом. *Університетські наукові записки : Часопис ХУУП*. 2010. № 3. С. 38-52.
7. Гринько С. Д. Розділ 6. Концепція недоговірних зобов'язань в умовах

рекодифікації Цивільного кодексу України (крім 6.3 та 6.4 у співавторстві з Черняк О.Ю). Оновлення Цивільного кодексу України : формування підходів : колективна монографія / О.І. Виговський, Н.Ю. Голубева, С.Д. Гринько та ін. ; за ред. проф. Довгерта А.С., проф. Харитонова Є.О. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 493-506, 546-547.

8. Гринько С. Д. Поняття договірної зобов'язання за правом Стародавнього Риму. *Цивілістичні читання, присвячені пам'яті І. В. Шерешевського: «Проблеми цивільно-правового захисту прав власників у сучасних умовах інтеграційного розвитку»:* матер. міжнар. наук. Інтернет-конф. (м. Одеса, 11 грудня 2018 р.). Націон. ун-т «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2018.

9. Гринько С. Д. Поняття та ознаки рецепції римського приватного права зобов'язань. *Часопис цивілістики : Науково-практичний журнал Національного університету «Одеська юридична академія».* 2012. Вип. 12. С. 74-77.

10. Гринько С. Д., Гринько Р. В. Цивільно-правова природа санкції. *Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез міжнар. наук. конф. «Шістнадцяті осінні юридичні читання»* (м. Хмельницький, 20–21 жовт. 2017 р.): у 2-х ч. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2017. Частина друга. С. 112–116.

11. Гриценко Г. Г. Множинність осіб у цивільно-правовому зобов'язанні : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 21 с.

12. Гришко О. С. Невиконання договірної зобов'язання: поняття, види, правові наслідки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2014. 20 с.

13. Дзера І. О. Санкції у цивільному праві України: проблеми теорії та судової практики: монографія. Київ : ВД «Дакор», 2022. 540 с.

14. Жила О. В. Особливості регресної вимоги, що виникає у зв'язку із виконанням солідарних зобов'язань. *Право і суспільство.* 2013. № 6–2. С. 63–66. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2013/6-2_2013~/15.pdf

15. Заверуха С. В. Неустойка як штраф і компенсація за договорами про передачу майна у власність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Право. 2013. № 22. Ч. II. Т. 1. С. 216–220.

16. Заверуха Т. М. Особливості натуральної форми виявлення відплатності договору ренти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Серія: «Юриспруденція». 2014. Вип. 12. Т. 2. С. 42–45.

17. Заверуха Т. М. Відплатність як економічна та правова категорія. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Серія: Юридичні науки. 2014. Вип. 6-2. Т. 2. – С. 7–11.

18. Заверуха Т. М. Презумпція відплатності цивільно-правового договору. *Університетські наукові записки : Часопис ХУУП.* 2014. № 4. С. 96-103.

19. Заверуха Т. М. Синтетичний підхід до визначення поняття договору у цивільному праві. *Університетські наукові записки.* 2010. № 3. С. 70-76.

20. Ільків О. В. Право притримання як вид забезпечувальних речових прав. *German International Journal of Modern Science.* 2021. № 16. С. 25–29. URL : file:///C:/Users/HP/Downloads/pravo-pritrimannya-yak-vidzabezpechuvialnih-rechovih-prav.pdf (дата звернення: 10.10.21).

21. Ільків О. В. Предмет застави як критерій диференціації заставних речових відносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: *Юриспруденція.* 2021. № 51. С. 92–96. URL : <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc51/21.pdf>

22. Кальниченко А. Деякі питання, що можуть виникати при укладенні договорів купівлі-продажу земельних ділянок. *Мала енциклопедія нотаріуса.* 2006. № 3. С. 49-52.

23. Карабань Я. А. Поняття зобов'язання за цивільним правом України. *Вісник Одеського національного університету.* Серія: *Правознавство.* 2013. Т. 18, Вип. 1. С. 22–29. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_prav_2013_18_1_5

24. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та

- судової практики: монографія. Київ : Алерта, 2017. 494 с.
25. Красицька Л. В. Солідарні зобов'язання в приватному праві. Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав у сучасних умовах в Україні: *матеріали Науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова* (Харків, 16 грудня 2022 р.). Харків, 2022. С. 54–59.
26. Місяць А. П. Відчуження майна особою, якій воно належить на праві власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2014. 19 с.
27. Мороз О. В. Цивільно-правова відповідальність за порушення сторонами умов договору. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 45. С. 188–194
28. Олєфіренко А. М. Договір купівлі-продажу підприємства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2013. 18 с.
29. Панченко С. В. Цивільно-правовий договір як джерело цивільного договірного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2019 № 42 том 1. URL: https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc42/part_1/juspradenc42-1.pdf#page=87
30. Пленюк М. Д. Юридичні факти як підстави виникнення цивільно-правових зобов'язань (теоретичні та практичні засади) : дис. д-ра. юрид. наук 2016 URL : <file:///C:/Users/HP/Downloads/2017-03-30%20Pleniuk%20dis.pdf>
31. Поплавська М. В. Право споживача на інформацію про продукцію за законодавством України та ЄС (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Поплавська М. В. К., 2015. 20 с.
32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реструктуризації зобов'язань за кредитами в іноземній валюті та адаптації процедур неплатоспроможності фізичних осіб : Проект Закону України від 18.11.2020 № 4398 URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI03707A.html
33. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за невиконання грошових зобов'язань : Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України від 17.12.2013 р. № 14. *Офіційний сайт Верховної ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014600-13#Text>
34. Пучковська, І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань : монографія. Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого.– Харків : Право, 2017.– 469 с.
35. Реструктуризація кредитів в іноземній валюті має відбуватися на ринкових умовах: Національний банк України від 24 березня 2021 року. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/restrukturizatsiya-kreditiv-v-inozemniy-valyutimaye--vidbuvatisya-na-rinkovih-umovah>
36. Рим Т. Я. Цивільно-правова відповідальність учасників інвестиційних відносин у будівництві: загальнотеоретичний аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. 3(32). URL : http://pjuv.nuoua.od.ua/v3_2020/7.
37. Сердечна І.Л. Дитина як учасник зобов'язальних правовідносин. *Університетські наукові записки*. № 1 (79). 2021. С. 64-72.
38. Слома В. М. Підстави виникнення солідарних зобов'язань. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Право». 2017. Вип. 24. С. 100–102.
39. Слома В. М. Щодо питання про активну солідарну множинність у цивільно-правових зобов'язаннях. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету* : серія: Право. 2018. Т. 1. Вип. 49. С. 152–154
40. Чорна Ж. Л. Щодо питань дійсності, моменту укладення та державної реєстрації іпотеки. *Університетські наукові записки*. 2013. № 4. С. 161-167.
41. Чорна Ж.Л. Деякі проблемні питання іпотеки. *Університетські наукові записки*. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2009. №2. С.75-78. <https://univer.km.ua/index.php/profile/chorna-zhanna-leontiyivna>
42. Чорна Ж.Л. Щодо питань дійсності, моменту укладення та державної реєстрації

іпотеки». *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2013. №4. С.161-168. <https://univer.km.ua/index.php/profile/chorna-zhanna-leontiyivna>

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a> — Законодавство України на сайті Верховної Ради України.
2. <http://sc.gov.ua/> Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ.
3. <http://vgsu.arbitr.gov.ua/> — Вищий господарський суд України.
4. <http://www.ccu.gov.ua/uk/index> — Конституційний Суд України.
5. <http://www.scourt.gov.ua/> — Верховний Суд України.
6. <http://www.president.gov.ua/documents/> — Офіційні документи на Офіційному представництві Президента України.
7. <http://www.kmu.gov.ua/control/> — Урядовий портал.
8. <http://www.minjust.gov.ua/> — Міністерство юстиції України.
9. <http://zakon.nau.ua/> — Професійна юридична система Мега-Нау.
10. <http://www.ligazakon.ua/> — Ліга:Закон — головний правовий портал України
11. <http://www.nbuuv.gov.ua/portal/> — Наукова періодика України на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
12. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> — Єдиний державний реєстр судових рішень.
13. <http://npu.in.ua/> — Нотаріальна палата України